BELGIË nr 22
ZOMER - HERFST 2018

Blik op de Ardennen

TOERISME BELGISCH LUXEMBURG

DE WEDSTRIJDJES

TE WINNEN: tickets voor **HOUTOPIA**, het Park **CHLOROPHYLLE** en het **DIERENPARK** van Bouillon!

BLIKVANGER

Eentonig de HERFST?

ONGEWOON, MIDDELEEUWS Weekend

De SLAG om BASTOGNE in een Willys

MEESTER-GLASMAKERS goochelen met licht

TOCHT naar het land van HOOGOVENS

IN DIT NUMMER OOK

ARRANGEMENTEN VOOR **ZACHTE PRIJSJES** IN HET HART VAN HET ARDENSE WOUD

EN ANDERE **VERRASSINGEN** ...

Trimestrieel magazine - 15 juli 2018 - P916467 - MassPost Centrum: Charleroi X
Verantw. uitgever: V. Lescrenier - Directeur FTLB - Quai de l'Ourthe, 9 - B-6980 La Roche-en-Ardenne

Blik op de Ardennen
TOERISME BELGISCH LUXEMBURG

regardsdardenne@ftlb.be
abonnement.ra@ftlb.be

Adres van de redactie:
Blik op de Ardennen c/o FTLB
quai de l'Ourthe, 9
B-6980 La Roche-en-Ardenne
regardsdardenne@ftlb.be
Officieel orgaan van de Toeristische federatie van Belgisch Luxemburg VZW (FTLB) - Koninklijke maatschappij
Tel.: +32 (0)84 41 10 11
Fax: +32 (0)84 41 04 39
info@ftlb.be

Verantwoordelijk uitgever:
Valérie Lescrenier
Directrice FTLB - Quai de l'Ourthe, 9
B-6980 La Roche-en-Ardenne
Nr ISNN: 2294.4214

Voorzitter: Bernard Moinet

Hoofdredactrice: Anne Segers
regardsdardenne@ftlb.be

Redactiecomité:
Directiecomité van de FTLB

Auteurs:
P. Ghislain, P. Willems, J. Polet, F. Lutgen, E. Batter, J. Cornerotte, B. Petit, J. Mossiat

Redactiesecretaris: J. Polet

Lay-out: LARDOGRAPHIC

Verantwoordelijke voor de advertenties:
regardsdardenne@ftlb.be

Abonnementendienst:
Bertrand Petit
abonnement.ra@ftlb.be

Vertaling: Lingua T

Oplage: 10.000 exemplaren
Gratis behalve verzendkosten

Druk: EXCELLE print
Blik op de Ardennen draagt zorg voor het milieu. Het magazine is gedrukt op papier dat afkomstig is van duurzaam beheerde bossen (PEFC) en van gecontroleerde en gecertificeerde loten.

Voor de artikels is enkel hun auteur aansprakelijk. Reproductie, zelfs gedeeltelijk, van artikels en illustraties die in Blik op de Ardennen verschenen, is verboden behoudens voorafgaand akkoord van de redactie.

Met de steun van
de Provincie Luxemburg

INHOUD

3 **EDITORIAAL**

4 **PATCH**WORK
6 Als Luxemburg zichzelf uitnodigt in Brussel
8 Vijf voordelige verblijfsarrangementen

12 **BLIK** VAN DE JONGEREN
Een leuke tijd met het hele gezin in Houtopia, het Parc Chloropylle en het Dierenpark van Bouillon

16 **ER EVEN** HELEMAAL UIT
Op naar Habay voor een reis door het land van de Hoogovenmeesters

24 Slow Tourism en tochten bij La Grange du bout du chemin (publireportage)

27 ARDENS **VAKMANSCHAP**
Kennismaking met de meester-glasmakers, die goochelen met licht

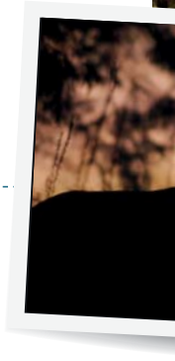
BLIKVANGER

34 OP ONTDEKKING **IN DE NATUUR**
Nee, de herfst is lang niet eentonig ...
38 Met respect luisteren naar burlende herten
42 Ardenne Plaisir: het grote woud van Saint-Hubert wacht op u (publireportage)
43 Geduld en passie, de fotografiekunst van Marc Cimino
46 Les Trappeurs in Laneuville-au-Bois (publireportage)
48 Ontmoeting met wildspecialist Pierre Protin
50 Paddenstoelen beter leren (her)kennen met Tony Rock
52 La Maison de la Randonnée neemt u mee, "Op stap in de Ardennen" (publireportage)

54 **FEEST** IN DE ARDENNEN
Allen naar het Weekend van de Landschappen 2018 voor twee ongewone dagen, in middeleeuwse sferen

58 HET ARDENS **GEHEUGEN**
Stap in een Willys voor een ultiem eerbetoon aan de helden van de Slag om de Ardennen

Blik op de Ardennen is **gratis te verkrijgen** in de verschillende toeristische centra van Belgisch Luxemburg. Tegen betaling van de verzendingskosten **krijgt u het magazine elk trimester in de bus**. Eerder uitgegeven nummers kan u **gratis downloaden** op onze website www.luxembourg-belge.be

Blijf op de hoogte en beleef Belgisch Luxemburg elke dag

/blik-ardennen.luxembourg-belge.be
www.luxembourg-belge.be
/Belgisch Luxemburg
/Belgisch Luxemburg

© **Foto's covers:** Cover 1: FTLB/P. Willems
Cover 4: FTLB/P. Willems - A. Segers, M. Lucas

EDITORIAAL

Beste lezeressen, beste lezers,

Over de herfst schrijven terwijl het nog volop zomert, wie doet dat nu? Wel, Ardenners. Want wij houden van de herfst in onze Ardennen. We kijken er elk jaar ongeduldig naar uit en koesteren het najaar zodra het aangebroken is.

En omdat we van goed gezelschap houden, nemen we u graag mee om al die charme van de herfst bij ons te ontdekken. Sublieme landschappen, verkwikkende wandelingen, burlende herten, gastronomische genoegens ... Een programma om volop van te genieten, voor een dag of langer.

Het zou mij niets verbazen als het mooie spel van het licht en de vurige herfstkleuren van de bossen de meester-glasmakers inspireren. Zij beoefenen een subtiele en veeleisende kunst die blijft fascineren. Volg ons dus en kijk hoe ze goochelen met licht.

Tot slot kunnen we niet anders dan even stilstaan bij tragische gebeurtenissen die onze regio's in duisternis hulden. Op de vooravond van de herdenkingen van de 75ste verjaardag van de Slag om de Ardennen, wilden wij het licht laten schijnen over al die mensen die zich inzetten om dit stukje zowel militaire als menselijke geschiedenis door te geven aan de nieuwe generaties. En te bewijzen dat hoop een grote kracht is en blijft.

Veel leesplezier. En een mooie herfst!

Foto's artikel FTLB/P. Willems - A. Segers, Prov.Lux./F. Lutgen - J. Cornerotte, G. Jadoul

PatchWork

Teksten: Julien Polet

KOM ZEKER LANGS ...

De Toeristische federatie van Belgisch Luxemburg neemt het hele jaar door deel aan allerlei beurzen. De kans bij uitstek om uw volgende verblijf of uitstap te plannen.

- **18>22/09:** 50PlusBeurs (Jaarbeurs / Utrecht – Nederland)
- **19/09:** Markt van de Luxemburgse producenten (Elsene)
- **20>21/10:** Toeristen- en streekproductenbeurs (Koksijde)
- **09>11/11:** Salon International du Tourisme et des Voyages (Internationale reis- en toerismebeurs - Parc des Expositions / Colmar – Frankrijk)

DE WEDSTRIJDJES

Elk trimester kan u met Blik op de Ardennen tickets winnen voor attracties en musea, culinaire kistjes, een verblijf in of boeken over de Ardennen ... Op dus naar **http://bit.ly/Ardennen18**

WAT KUN JE DIT TRIMESTER WINNEN?

PAGINA 12

5x2 tickets voor Houtopia (Houffalize)
5x2 tickets voor het Parc Chlorophylle (Dochamps)
5x2 tickets voor het dierenpark van Bouillon

Deelnemen van 23/07 tot 18/08/2018

DE WINNAARS VAN VORIG TRIMESTER ...

"Spektakelparcours" in het Euro Space Center van Transinne
(geldig voor vier personen)
Benjamin CARABIN (Habay), Véronique VAN CAPELLEN (Sint-Agatha-Berchem)

1 abonnement op "SGR"
(driemaandelijks magazine "GR Sentiers" FR + PDF Grote Routepad van de Trappistenabdijen FR/NL + kortingen op topogidsen en jeugdherbergen in Wallonië en Brussel)
Marina DEKOKER (Châtillon), Marie-Louise GILLOT (Fumal), Andrée NOËL (Aarlen)

1 toegangsbiljet voor het Middeleeuws weekend van La Roche-en-Ardenne
Pierre ROSSIGNON (Hachy), Soledad REDING (Thuillies), Dirk ROELS (Opwijk), Catherine COP (Etalle), André LEERS (Ans)

1 toegangsbiljet voor het Middeleeuws feest van Bouillon
Nadine VALLOT (Seraing), Jean-Marie BEHR (Saint-Menges / France), Valérie DUVAL (Flavion), Marie-Antoinette BOUHY (Marche-en-Famenne), Marc VIAENE (Lochristi)

1 boek "Des Moulins et des Hommes – Contes, légendes et belles histoires des moulins en Wallonie" van Jacky Adam
Christelle COLLIENNE (Vielsalm)

Bewegen is fun!
Er zijn best wel ludieke manieren om het bos en de natuur te beleven. Tijdens een gevulde dag met allerlei gratis activiteiten bijvoorbeeld. Een natuurwandeling met gids, voor iedereen, op de elektrische fiets of MTB, met een Segway, wat "Nordic fitness", zelf milieuvriendelijke onderhoudsproducten maken, workshop papier recycleren, meer leren over vis kweken en de bijenkorven van het domein, houten sieraden vervaardigen, vertellingen, rondtrekkende fanfare... Voor elk en iedere leeftijd wat wils dus!

Meer info: +32 (0)84 37 95 05

ARDENNE ECOTOURISM

De *toeristische actoren* van morgen samenbrengen

Tekst: Jonas Mossiat

De **Club Ardenne Ecotourism** is in de eerste plaats deel uitmaken van een netwerk van beroeps van het toerisme. Waarom? Om de Ardennen te doen erkennen als een bestemming waar natuur, water, bossen en stenen een ideale omgeving bieden voor wie graag aan ecotoerisme doet.

Het is ook duidelijk blijk geven van **een engagement voor duurzaam toerisme**, via de referentieregisters die specifiek werden opgemaakt, samen met het bureau ID-Tourism, dat gespecialiseerd is in duurzaam toerisme.

De uitbouw van een netwerk van beroeps, op basis van een register, en de animatie van dit netwerk bevorderen grensoverschrijdende partnerships en maken mogelijk om het aanbod uit te breiden en de streek dus toeristisch aantrekkelijker te maken.

Ardenne Ecotourism ondersteunt de beroeps en begeleidt ze bij deze aanpak om vooruit te gaan. Op termijn krijgen ze ook hulp om een ecolabel te bekomen (Groene Sleutel, Europees Ecolabel ...), onder meer met de mogelijkheid van een ecomanagementaudit op maat.

Vernieuwende projecten gevraagd

Het project Ardenne Ecotourism ligt aan de basis van een wedstrijd onder de titel "**Oproep tot initiatieven: innovatieve ecotoeristische producten**" om producten in het ecotoerisme te belonen en op te waarderen, die zullen beschouwd worden als de meest vernieuwende op het grondgebied van de grensoverschrijdende Ardennen.

De doelstellingen van deze oproep tot initiatieven:

- De meest innovatieve ecotoeristische producten op het grondgebied van de grensoverschrijdende Ardennen opwaarderen.
- De dienstverleners in het toerisme begeleiden in een aanpak van duurzame toeristische ontwikkeling.
- De uitwisselingen bevorderen en de partnerships en de grensoverschrijdende samenwerking tussen de actoren van elk grondgebied promoten.
- Innovatie, creativiteit en originaliteit in het ecotoeristisch aanbod opwaarderen en in de hand werken.

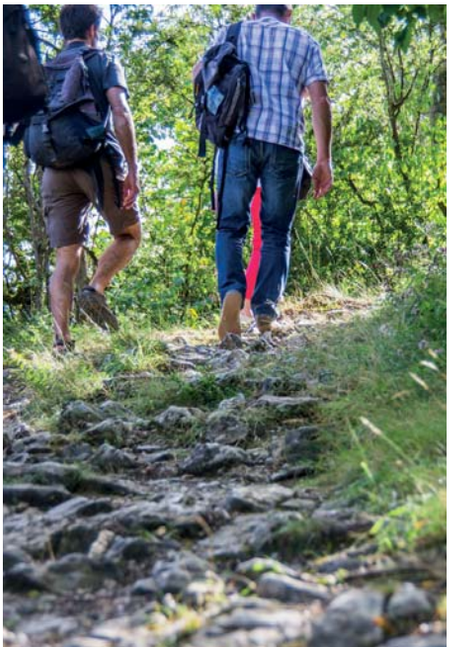
Foto's artikel Laetis reportage 2012

U hebt een toeristisch milieuvriendelijk product?
Laat het weten!
Meer info over de oproep tot projecten, het volledig reglement en ook het kandidatuurformulier zijn beschikbaar op de website in het tabblad "Actualités" van de pagina van Ardenne Ecotourism.

Agence de Développement touristique des Ardennes françaises
Stéphanie Drothier - Projectleider Ardenne Ecotourism
+33 (0)3 24 56 68 67
drothier@ardennes.com
http://interreg.visitardenne.com
rubriek: Ardenne ecotourism

Welkom bij ons

ALS BELGISCH

LUXEMBURG ZICHZELF

UITNODIGT IN BRUSSEL

Tot december 2018 laat Belgisch Luxemburg zich volop zien in de hoofdstad. Als streek van natuurschoon, legendes en sport, culinair en duizendjarig erfgoed blijft Belgisch Luxemburg verbazen en betoveren. In dat kader zullen de toeristische streken om beurt hun neusjes van de zalm aanbieden in het **Maison du Luxembourg** (in Elsene, pal in de Europese wijk).

Elke derde dinsdag van de maand kunt u er een van onze toeristische diensten (Maison du Tourisme) beter leren kennen, met **animatie (kunsttentoonstelling, concert, proeverijen…)** die de schijnwerper richt op de ambachtswerkers, kunstenaars en producenten van hun regio!

Natuurlijk komt het streeklekkers ook aan bod. Tijdens het hele programma worden telkens twee regionale producten van elk 'Maison du Tourisme' op de kaart van het restaurant gezet, in een bereiding **door chef Philippe Lecomte**. Gastronomische recepten zullen de klanten dus een goed idee geven van de rijkdom **van de culinaire producten uit het zuiden van het land**. Bereid uw smaakpapillen al maar voor, want de echte Gaumese vleespastei, de Maitrank van Aarlen, de beroemde Chouffe, de ham van Bastenaken, de mozzarella van Buffl'Ardenne, de chocolade van Cyril en een hele waaier lokale kazen maken hun opwachting in Brussel!

www.luxembourg-a-bruxelles.be

Waar gebeurt het?

La Maison du Luxembourg
Luxemburgstraat, 17
B-1050 Brussel
+32 (0)2 511 99 95
info@maisonduluxembourg.be
www.maisonduluxembourg.be

Een smaakvol PROGRAMMA!

01>15/09: OP ONTDEKKING VAN HET HART VAN DE ARDENNEN

Erezée • Houffalize • La Roche-en-Ardenne • Manhay • Rendeux

Tentoonstelling van de foto's van **Martin Dellicour** "Ma terre, mon métier" – Een scherpe en poëtische kijk op de ambachtslieden en producenten van het Land van de Ourthe (www.martindellicour.be).
Animatie: 4 september (vanaf 16 uur)
Producten proeven van de kaasmakerij "La Fromagerie des Tourelles" (www.lafromageriedestourelles.be) en chocolade van Cyril Chocolat (www.cyrilchocolat.be).
Bier in de kijker: La Chouffe

15>30/09: OP ONTDEKKING VAN HET LAND VAN DE BOVEN-SÛRE-WOUD VAN ANLIER

Fauvillers • Habay • Léglise • Martelange • Neufchâteau • Vaux-sur-Sûre

Tentoonstelling: Schilderijen van **Valérie Dion**
"Codes-barres forestiers" – Schilderijen van Valérie Dion waarin schaduw en licht hun spel spelen tussen de verticale lijnen van de boomstammen. Hyperrealistische tekeningen met grafietpotlood van **Eric Geerdens**
Animatie: 18 september (vanaf 16 uur)
Voorstelling en proeverij van de streekbieren door zytholoog Florent Belche van de vennootschap "All People Want Beer". Ook proeverij van producten op basis van Ardense spelt.
Bier in de kijker: La Rulles

01>30/10: OP ONTDEKKING VAN HET LAND VAN BASTENAKEN

Bastogne • Bertogne • Sainte-Ode

Tentoonstelling: Laureaten van de fotowedstrijd **"L'insolite au Pays de Bastogne"**
Animatie: 16 oktober (vanaf 16 uur)
Regionale producten proeven: gerookte forel van de Grand Vivier (Bertogne), Le Pétillant Ardennais (cider uit Sainte-Ode) en Ardense ham
Bier in de kijker: La Trouffette

01>15/11: OP ONTDEKKING VAN HET LAND VAN BOUILLON-EN-ARDENNE

Bertrix • Bouillon • Daverdisse • Herbeumont • Paliseul • Bièvre • Gedinne • Vresse-sur-Semois

Tentoonstelling: Laureaten van de fotowedstrijd **"L'insolite au Pays de Bouillon"**
Animatie: 6 november (van 11 tot 17 uur)
Streekproductenmarkt
Bier in de kijker: La Godefroy

15>30/11: OP ONTDEKKING VAN HET LAND VAN FAMENNE-ARDENNE

Durbuy • Hotton • Marche • Nassogne Beauraing • Houyet • Rochefort

Tentoonstelling: Kenmerkende foto's van het grondgebied
Animatie: 20 november (om 13 uur)
"Zoet en zout" – Streekproducten
Bier in de kijker: Trappist van Rochefort

01>15/12: OP ONTDEKKING VAN HET WOUD VAN SAINT-HUBERT

Libramont-Chevigny • Libin • Saint-Hubert • Tellin • Tenneville • Wellin

Tentoonstelling: Augustin Sagehomme - Designer. "Trophées colorés" (www.augustinartist.com)
Jean-Louis Brocart – Foto's (www.jlbphoto.net)

Animatie: 4 december (om 16 uur)
Voorstelling van de kunstenaars Augustin Sagehomme en Jean-Louis Brocart. Proeverij van streekproducten. Concert van jachthoorns (te bevestigen)
Bier in de kijker: La Chatte

Foto's artikel Maison du Luxembourg, FTLB/P. Willems, D. Ketz, E. Geerdens, A. Sagehomme, M. Dellicour

5 verblijfsarrangementen in Belgisch Luxemburg

DURBUY

Privilege midweek bij
La Calèche***

Vanaf **90€**/pers.
(3 dagen/2 nachten)

Laat even de boel de boel en trek naar de Ardennen, in het kleinste stadje ter wereld, voor een verblijf van 2 nachten in hotel-restaurant La Calèche.

TOP DEAL geldig tot 20/12/2018

BON VAN 25€, GELDIG IN HET RESTAURANT, VOOR ELKE BOEKING VAN EEN TWEEPERSOONSKAMER VOOR EEN VERBLIJF VAN MINIMUM TWEE NACHTEN (VAN ZONDAG TOT DONDERDAG, BUITEN DE FEESTPERIODES), MET VERMELDING VAN DE CODE **vacancesweb2018** BIJ UW RESERVATIE.

De prijs omvat: twee overnachtingen met ontbijt, een welkomstdrankje, een bon van 25€, geldig in het restaurant (een per kamer) en een VIP Durbuy gids.

www.lacaleche.be
+32 (0)86 21 32 70

DURBUY

Maison Caerdinael

Vanaf **170€**/pers.
(4 dagen/3 nachten)

Maison Caerdinael verwelkomt u pal in het hart van Durbuy, om van uw verblijf een uitzonderlijke belevenis te maken.

TOP DEAL geldig tot 31/08/2018

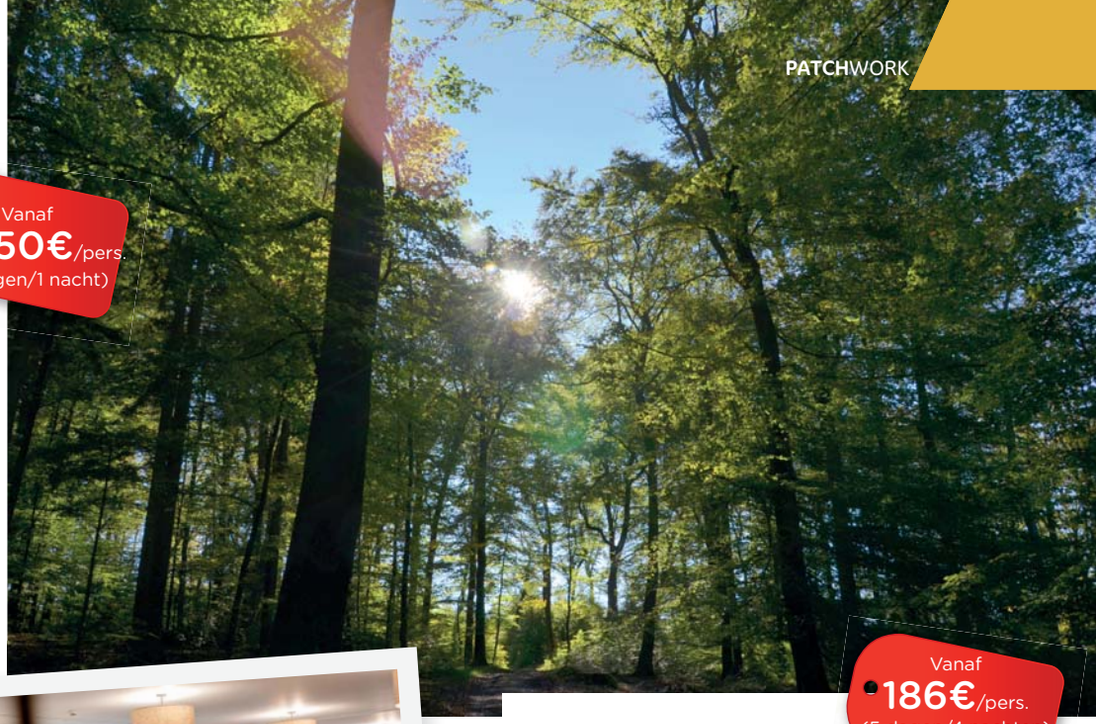
DERDE OVERNACHTING AANGEBODEN VOOR ELK VERBLIJF IN HALFPENSION, MET VERMELDING VAN DE CODE **vacancesweb2018** BIJ UW RESERVATIE.

De prijs omvat: drie overnachtingen in een van onze hotels, twee driegangenmaaltijden in Le Victoria en twee buffetontbijten.

Niet inbegrepen in de prijs: het avondmaal en het ontbijt van de derde overnachting, de verblijfstaks van 1€ per persoon per nacht.

www.maisoncaerdinael.be
+32 (0)86 21 23 00

Foto's artikel La Calèche, Maison Caerdinael, FTLB/P. Willems, F. Mainil, S. Collin, Comtes de Chiny

TRANSINNE

Barrière de Transinne***
"Natuur & Lekkernijen"

Vanaf **121,50€**/pers.
(2 dagen/1 nacht)

Combineer wandelen in de frisse lucht met lekker eten, tijdens dit onweerstaanbaar verblijf in volle natuur, in hartje Ardennen.

TOP DEAL geldig tot 20/12/2018

VANAF 121,50€/PERS. IN DE PLAATS VAN 135€ (–10**%**) EN 30**%** KORTING PER BIJKOMENDE NACHT (VAN DINSDAG TOT EN MET ZATERDAG), MET VERMELDING VAN DE CODE **vacancesweb2018** BIJ UW RESERVATIE.

De prijs omvat: een gastronomisch viergangenmenu (zonder drank), een overnachting in een tweepersoonskamer, een ontbijt met streekproducten, aperitief van het huis, een wandelkaart, een verrassingscadeaucheque en late check-out.

www.barrieredetransinne.be
+32 (0)61 65 50 37

CHINY

Midweek in halfpension bij
Aux Comtes de Chiny

Vanaf **186€**/pers.
(5 dagen/4 nachten)

Hotel-restaurant "Aux Comtes de Chiny", dat het keurmerk 'Logis de Belgique' kreeg, is de ideale plek om te herbronnen aan de rand van het prachtige woud van Chiny en van de rustgevende Semois.

TOP DEAL geldig tot 20/12/2018

VOOR DRIE BETALENDE OVERNACHTINGEN, WORDT DE VIERDE AANGEBODEN, MET VERMELDING VAN DE CODE **vacancesweb2018** BIJ UW RESERVATIE (NIET OP ZATERDAG).

De prijs omvat: vier overnachtingen in halfpension (viergangenmaaltijd) een kistje streekbieren en lekkers van de Chocolaterie Deremiens.

www.comtesdechiny.be
+32 (0)61 32 05 44

FLORENVILLE

Le Florentin*, ontspanning en welzijn in de Gaume

Vanaf **61,50€**/pers.
(2 dagen/1 nacht)

Hotel Le Florentin: een perfecte mix van design, ontspanning en comfort tussen de Ardennen en de Gaume!

TOP DEAL geldig tot 20/12/2018

–15**%** OP HET ARRANGEMENT, OF 123€/NACHT VOOR TWEE PERSONEN, MET VERMELDING VAN DE CODE **vacancesweb2018** BIJ UW RESERVATIE.

De prijs omvat: een overnachting in een tweepersoonskamer, ontbijtbuffet, toegang tot de infraroodcabine – zoutstenen en een aperitief van het huis.

www.hotel-leflorentin.be
+32 (0)61 31 11 23

DE KLEINE AGENDA
van ongewoon Belgisch Luxemburg

"*Raar en toch heel erg waar*". Belgisch Luxemburg loopt over van verbazende plekken en plekjes. Dat begint al bij zijn natuur, met zijn raadselachtige wouden, zijn sprankelende bronnen en glinsterende rivieren, zijn kluizenaars, zijn herten met hun hoge geweien. Zoveel stof voor legendes die blijven betoveren. We belichten voor u enkele verrassende sites om op een ongewone manier te bezoeken en activiteiten die enkel bij ons te beoefenen zijn. De volledige agenda staat op www.luxembourg-belge.be

03>05/08:
GOUVY JAZZ & BLUES FESTIVAL
(Sterpigny)

03>05/08:
CARNAVAL DU SOLEIL (Houffalize)

10>12/08:
GAUME JAZZ FESTIVAL
(Rossignol-Tintigny)

09>11/08: FLAMMES, NACHTELIJKE FAKKELTOCHT
(Bomal-sur-Ourthe)

10>12/08: GRANDE CHOUFFERIE (Achouffe)

18>19/08: NATIONAAL STRAATKUNSTFESTIVAL
(Chassepierre)

25>26/08: HOTTOLFIADES EN STRIPFESTIVAL (Hotton)

01>02/09: GALLO-ROMEINS WEEKEND "VENI, VIDI, OROLAUNUM" (Aarlen)

08>09/09: OPEN MONUMENTENDAGEN IN WALLONIË
Le Patrimoine insolite (verschillende locaties)

29/09: FEEST VAN HET BURLEND HERT (Aarlen)

29>30/09: SOEPFESTIVAL (La Roche-en-Ardenne)

21/10: AARDAPPELFEEST
(Florenville)

03/11: SINT-HUBERTUSFEEST
(Saint-Hubert)

Foto's artikel Gaume Jazz Festival, Flammes Bomal

Libres délires

BETALENDE RUIMTE

© Etienne Rue

"Op **18 en 19 augustus 2018 nodigt de 45ste editie van het Internationaal Straatkunstfestival van Chassepierre** u uit om weer op stap te gaan langs al te gekke paadjes, ongebonden en ongedwongen als nooit tevoren, in een 'vrij delirium', met als inspiratiebron de bonte werelden van de 50 professionele gezelschappen uit de hele wereld!

Joe Sature et ses Joyeux Osselets (FR) vieren met veel fantasie en muziek hun uitgaansvergunning. La Fausse Compagnie (FR) gaat aan het zingen op de tonen van een bedwelmend muzikaal samenspel tussen perfect afgestemde snaren en hoorns. U neemt met 12 plaats in de mini-minibus van het gezelschap Delinus (NL). Of draai rondjes aan boord van de instrumenten van La Volière aux Pianos (FR). Kijk met open mond naar de zwevende en vooral zinnelijke dans van L'Eolienne (FR) en Joli Vyann (GB) die tegenstellingen opzoeken, maar toch verbonden blijven. Of misschien verkiest u het wervelend, maar altijd tedere Cirque Exalté (FR). Als het donker wordt, zal Luc Amoros (FR) het verlichte oppervlak van zijn doek aansteken, in een alweer bevrijdende roes die u zal fascineren met zijn kleuren en u misschien zal doen nadenken terwijl u een beetje hoogte neemt."

Chassepierre - B3

VZW Fête des Artistes de Chassepierre
rue Sainte Anne, 1b
B-6820 Florenville
+32 (0)61 31 45 68
lofficiel@chassepierre.be
www.chassepierre.be

BETALENDE RUIMTE

De derde editie van de visserijbeurs in Libramont zal een honderdtal exposanten verwelkomen die materiaal, nieuwigheden, accessoires, bootjes en boten, bestemmingen voor fervente vissers en nog meer komen voorstellen. Nieuw dit jaar: gratis toegang voor de bezoekers.

Allerlei demonstraties van vistechnieken: kunstaasvissen, roofvissen, karpervissen, vliegvissen, met de werphengel ... Animatie en wedstrijden, om naar huis te gaan met cadeaucheques, een gratis verblijf dat aangeboden wordt door onze partners in Frankrijk, Ierland of Oostenrijk voor de grootste geluksvogels!

Gratis toegang

Pêche expo

24 & 25 november 2018

Libramont – B3

Libramont Exhibition & Congress
rue des Aubépines, 50
B-6800 Libramont

Philippe Gillet
gillet@libramont-exhibition.eu
+32 (0) 61 23 04 04

www.peche-expo.be
pecheexpo

BETALENDE RUIMTE

Vayamundo

De grootste club in Wallonië

Welkom in het hart van de "echte" Ardennen

Een wondermooie plek aan de rand van de Ourthe

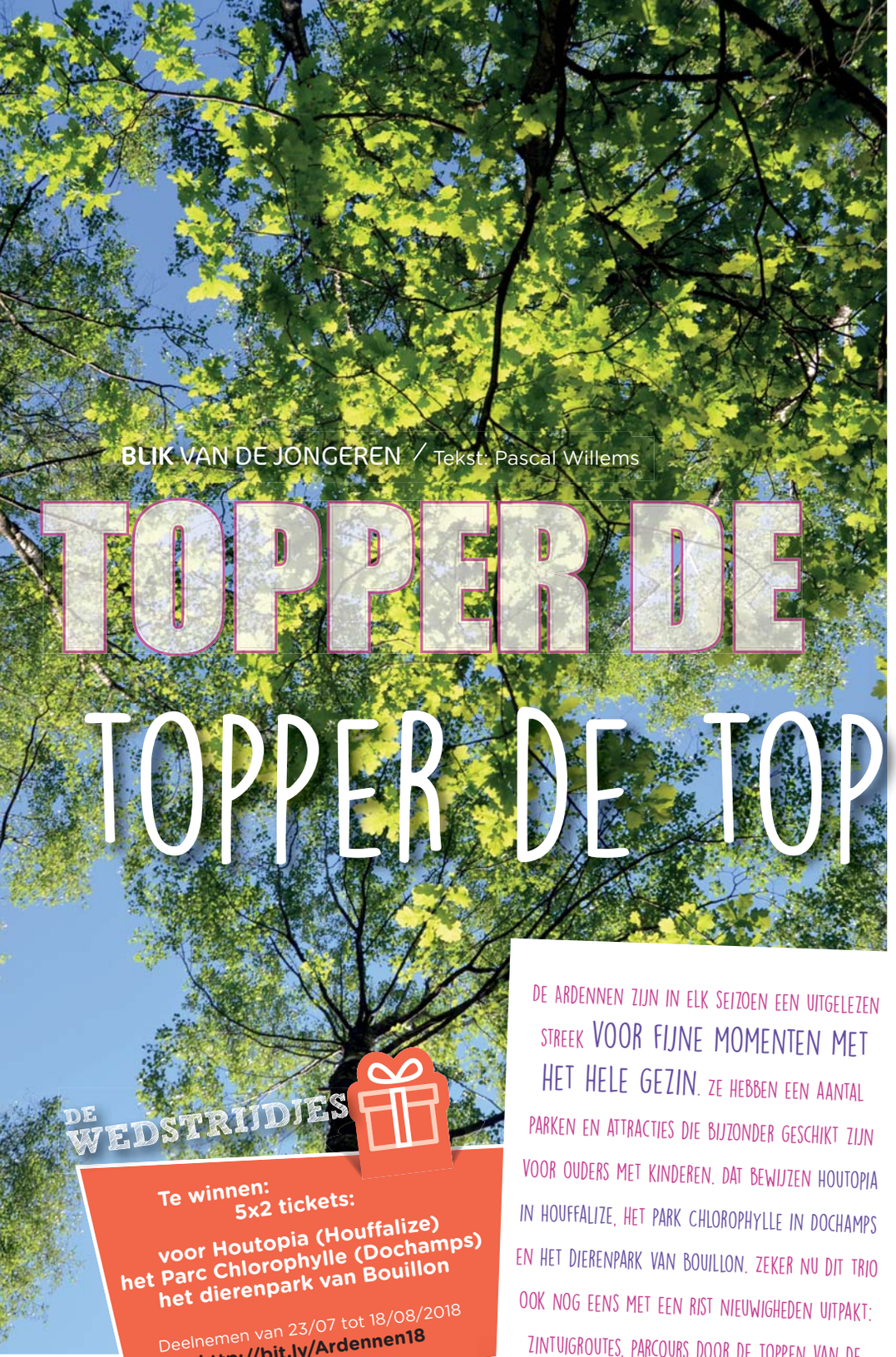
Alles onder een zelfde dak:

- Zwembad met jacuzzi en glijbaan
- Animatie voor alle leeftijden
- Twee restaurants en een aangename loungebar
- Nieuw wellnesscentrum
- Nieuwe fitness met coaching
- Gratis buitenparking
- Gratis WIFI

Houffalize - D2

Vayamundo Houffalize Ol Fosse d'Outh 1 B-6660 Houffalize +32 (0)78 15 61 00 contactcenter@vayamundo.be **www.vayamundo.be**

BLIK VAN DE JONGEREN / Tekst: Pascal Willems

TOPPER DE TOPPER DE TOP

DE ARDENNEN ZIJN IN ELK SEIZOEN EEN UITGELEZEN STREEK VOOR FIJNE MOMENTEN MET HET HELE GEZIN. ZE HEBBEN EEN AANTAL PARKEN EN ATTRACTIES DIE BIJZONDER GESCHIKT ZIJN VOOR OUDERS MET KINDEREN. DAT BEWIJZEN HOUTOPIA IN HOUFFALIZE, HET PARK CHLOROPHYLLE IN DOCHAMPS EN HET DIERENPARK VAN BOUILLON. ZEKER NU DIT TRIO OOK NOG EENS MET EEN RIST NIEUWIGHEDEN UITPAKT: ZINTUIGROUTES, PARCOURS DOOR DE TOPPEN VAN DE BOMEN EN NIEUWE GASTEN ...

DE WEDSTRIJDJES

Te winnen:
5x2 tickets:

voor Houtopia (Houffalize)
het Parc Chlorophylle (Dochamps)
het dierenpark van Bouillon

Deelnemen van 23/07 tot 18/08/2018
http://bit.ly/Ardennen18

Een toegankelijk Belgisch Luxemburg
Meer en meer toeristische partners doen inspanningen om hun site toegankelijker te maken voor mensen met specifieke noden. Dat geldt zeker ook voor het Parc Chlorophylle in Dochamps en het dierenpark van Bouillon. Meer info: **www.luxembourg-belge.be** (praktisch/toerisme & handicap)

HOUTOPIA EN ZIJN NIEUW

Houtopia draaide een bladzijde om in het boek over zijn geschiedenis, om een nieuwe te beschrijven. Sinds het in 1996 openging, zoomde het pedagogisch en recreatiecentrum in op de rechten van het kind en wilde het opvoeden in gezondheid, veiligheid en milieu. Vandaag spitst het zich toe op de vijf zintuigen. Met de meer dan 80 activiteiten leren bezoekers zich te concentreren op hun gewaarwordingen.

WEER BEWUST ERVAREN

Aan het roer staat Delphine Didriche, die er graag meer over vertelt: *"Houtopia ging op 29 maart weer open na zes maanden van renovatie van het hele product. Dat ging van het interieur van de onthaalzone, langs de cafetaria en de esplanade. Uit het nieuwe thema blijkt dat we willen aanknopen bij beleven, voelen, contact met onze zintuigen ... Wij bieden de bezoeker even pauze om stil te staan bij wat er zich binnenin afspeelt. We geloven vast in deze aanpak om de dingen te beleven met het lichaam. Zo onthouden we ze beter. En het is ook een geweldige manier om weer kritisch te denken. En een hulp om de sterke en zwakke punten van de maatschappij te leren kennen en ze zo beter te begrijpen en tegelijk meer inzicht krijgen in onze eigen manier van werken. Ik neem vaak het voorbeeld van een agressief kind op de speelplaats. Als het zelf beseft waarom het zo boos is, zal het ook meteen minder naar geweld grijpen."*

KIJK MAMA, ZONDER SCHOENEN

Volgens Delphine doet het nieuw parcours ook de juiste vragen stellen, zoals: *"Hoe is het met mij gesteld? We helpen antwoorden geven met meer dan 80 zintuiglijke belevenissen, evenveel*

IN HOUFFALIZE ZINTUIGLIJK PARCOURS

manieren om zichzelf beter te leren kennen. Apart aan het bezoek is dat de schoenen uit moeten. Indien nodig kunnen bezoekers een paar kousen aantrekken boven hun eigen sokken."

OOK VOOR VOLWASSENEN

En ze voegt toe: *"Onze doelgroep is en blijft kinderen van anderhalf tot twaalf. Maar we weten natuurlijk dat ook volwassenen hun hartje kunnen ophalen aan zintuiglijke avonturen. We hebben de interactieve modules aangebracht op de hoogte van de kinderen. Maar we stellen vast dat mama en papa maar al te graag meedoen met hun kroost. Dat leidt tot aangename momenten met ouders, of zelfs grootouders."*

EEN UNIEKE SPEELTUIN

De speeltuin werd al in 2014 vernieuwd en scoort alsmaar beter. Het evenwichtsparcours dat in 2016 in gebruik werd genomen, is erg in trek. En Delphine besluit: *"We willen op deze manier ook een boodschap overbrengen. Houtopia is geen binnenspeeltuin, maar een belevenisplek. Het is ook geen statisch museum. Er is veel interactiviteit. En om helemaal los te gaan, is er de speeltuin buiten. Maar zowel binnen als buiten maakt vooral de wisselwerking tussen kind en volwassene het zo boeiend. Zeker als de volwassene het kind aanspoort om verder te gaan, om zijn grenzen te verleggen. ..."*. Om nog meer voeling te krijgen met uw zintuigen, natuurlijk.

www.houtopia.be

OP ONTDEKKING DOOR DE BOMEN HET PARC CHLOROPHYLLE IN DOCHAMPS

Het is de altijd groene José Burgeon die het meest 'chlorofyle' Ardense park blijft beheren en dynamisch aansturen. En blijkbaar niet zonder succes, zo te horen. *"In 2017 kregen we 55.174 bezoekers, ons record in 16 seizoenen. "En 2018 begon goed, met een zeer mooie Paasvakantie (NVDR: ons gesprek vond plaats in mei). We popelen om de nieuwigheid van het jaar te openen: een parcours door de boomkruinen, met drie boomhutten om nog meer te genieten van de route. Het is normaal gepland voor oktober. Ik houd hout vast! Het is een investering van zowat 700.000 €, deels gefinancierd door Wallonië."*

TERECHTE BELONINGEN

Het was ook het Waals Gewest, meer bepaald zijn Commissariaat-Generaal voor Toerisme, dat het Parc Chlorophylle zijn kwaliteitslabels "5 sterren" en "Wallonië

...

...

Kwaliteit Bestemming" toekende. Deze officiële beloningen worden nog eens bevestigd door de waarderingen van de internetters, op TripAdvisor, Google en Facebook, die allemaal even positief klinken.

Recreatief, pedagogisch en artistiek

Het Parc Chlorophylle is duidelijk atypisch. José somt graag zijn kenmerken op: *"Het is een park in het bos, dat zowel recreatief als pedagogisch en artistiek wil zijn. Je kan er al spelend leren. En je kan er een flinke dosis zuurstof opsnuiven. Ik zie het bezoek ook als een interessante 'aanvulling' van een reis of vakantie met het gezin. Het is de kans om een ongewone dag door te brengen in een mooi natuurlijk kader."*

Het nieuwe parcours door de boomkruinen

Dit project kadert in de filosofie van geregelde herinvesteringen in het Parc Chlorophylle sinds zijn oprichting. In 2012 werd zo een nieuwe speelzone ingericht met zijn 'hellende toren'. Het project voor het parcours door de boomkruinen wil milieuvriendelijk zijn en geïntegreerd in het boslandschap. Het heeft een overwegend pedagogische dimensie. Het parcours is ongeveer 200 meter lang, met onderweg inderdaad drie boomhutten rond een thema, voor meer inzicht in wat zich in het kronendak afspeelt en om te sensibiliseren voor Natura 2000-zones.

"Al spelend leren was ons ordewoord voor de uitbouw van de activiteiten langs het parcours. De installatie staat op zichzelf en is vrij toegankelijk, zodat alle gezinsleden langs de bomen kunnen wandelen. Ze komen ook voorbij waarnemingszones. Kalmte en geduld zijn de belangrijkste ingrediënten die onze kleine en grote natuurontdekkers nodig hebben om de bewoners van het bos te kunnen ontmoeten." Nog een sterk punt is dat alle constructies vervaardigd zijn uit hout van de streek, onze douglasspar!

Gezinnen en scholen ...

Naast gezinnen, de bevoorrechte klanten van het Parc Chlorophylle, worden in deze uitgestrekte ruimte ook tal van scholen onthaald. Volgens José: *"We krijgen vooral lagere scholen op bezoek en af en toe middelbare scholieren. Bij een rondleiding is de uitleg van twee uur in het Park echt een meerwaarde. Het 17de Chlorophyllefeest op zondag 20 mei was een voltreffer en dat verwachten we ook van het Herfstfeest op 16 september."*

... en bedrijven

"De specifieke aspecten van ons park bieden dus mogelijkheden voor 'family days', maar ook voor bedrijfsactiviteiten. We hebben een nieuwe ruimte voor groepen ingericht in onze brasserie. Daar kunnen zowat honderd gasten eten. Onze vergaderzaal voor 50 deelnemers beschikt over een volledig projectiesysteem", geeft José Burgeon nog mee, tussen twee Nederlandstalige groepen in die partij komen trekken van de schoonheid van de bomen in het voorjaar.

www.parcchlorophylle.com

GIRAFFEN WELKOM HET DIERENPARK VAN BOUILLON

100 verschillende soorten en 400 dieren, zo valt het Dierenpark van Bouillon in cijfers samen te vatten. Cijfers die voortdurend stijgen, want elk jaar komen er nieuwe gasten bij. Voor 2018 keken Nathalie Pochet en haar team vol verwachting uit naar een familie giraffen.

DE JONGSTE NIEUWKOMERS

In de lente onthaalde het park gemsbokken, beisa's, hoornraven, een nevelpanter en gestreepte hyena's. Nog voor de winter waren er Afrikaanse wilde honden aangekomen. De favoriete dieren van de kinderen? Nathalie moet niet nadenken: *"De primaten en de katachtigen. We hebben hier hele lokale fauna, maar dat zijn niet de dieren die het meest doen dromen, omdat ze ook hierbuiten te zien zijn. Bezoekers worden verrast door de verscheidenheid van de soorten, waarvan sommige in geen enkel ander park in België te vinden zijn, soms zelfs niet in het buitenland."* Uit de opgetekende meningen blijkt dat bezoekers evenzeer betoverd worden door het natuurlijk decor, het woud, het authentieke en goed bewaarde milieu. Dat is een pluspunt voor Bouillon. Velen komen hier in de namiddag aan omdat ze nog andere activiteiten op het programma hadden, zoals een bezoek aan het kasteel, aan de Archéoscope, aan het hertogelijk museum ... Sommigen brengen de hele dag door in het museum.

ZELDZAME SOORTEN

Het park van de stad van Godfried ruimde veel plaats in voor zeldzame soorten. Zoals Nathalie uitlegt: *"Een vijftiental maakt deel uit van kweekprogramma's van de European Association of Zoos and Aquaria (EAZA, een Europees samenwerkingsverband tussen dierentuinen en aquaria). We hebben een erkenning aangevraagd, die het ons na controle mogelijk zou moeten maken om de giraffen tegen de vakantie naar hier te halen. Elke soort wordt door een andere coördinator beheerd. Op het eind van het jaar moeten alle Europese parken die giraffen houden, alle bewegingen in en uit melden, en hun te plaatsen "overschot" meedelen. Dan moet de coördinator de dieren beheren en verdelen op basis van de beschikbaarheden van de parken, met oog voor de verwantschappen. Dit beheer vraagt veel tijd en dat verklaart de vertraagde komst van de giraffen. Hun omheining is nu klaar en de verwarmingsketel om de temperatuur doorlopend op 18° te houden in hun woonruimte, is er ook al. Het is een forse investering!"*

EEN TUIN DIE IN GOEDE AARDE VALT

De speeltuin van het park is een toemaatje van het dierenpark. Zeker omdat kinderen *"er kunnen komen spelen zonder een bezoek aan het park. En voor de kinderen die het park wel bezochten, is de toegang gratis",* stelt Nathalie. De plek is zo ingericht dat ze er vrijuit kunnen rondlopen zonder ze voortdurend in het oog te moeten houden. Het terrein werd in die optiek van veiligheid ontworpen. *"Dankzij de speeltuin en het restaurant bieden wij een volledig pakket, met pedagogische, recreatieve aspecten en eetgelegenheid. Ouders, oma's en opa's kunnen op het terras genieten terwijl de kinderen spelen. Daarom hebben we zwaar geïnvesteerd om de speeltuin aan te sluiten op de normen. We hebben alle metalen structuren weggehaald en vervangen door nieuwe spelen uit hout, een lokaler materiaal."*

EN MORGEN?

"We hebben nog mogelijkheden. We zouden graag meer vogels hebben en bedreigde dieren. Maar alles zal afhangen van de vereisten van de dienst van dierenwelzijn. Soms kunnen we eraan voldoen en soms niet, door de oppervlakte. Mijn vader zou graag weer grote mierenetters en veelvraten in het park zien, soorten die moeilijk te vinden zijn."

www.parcanimalierdebouillon.be

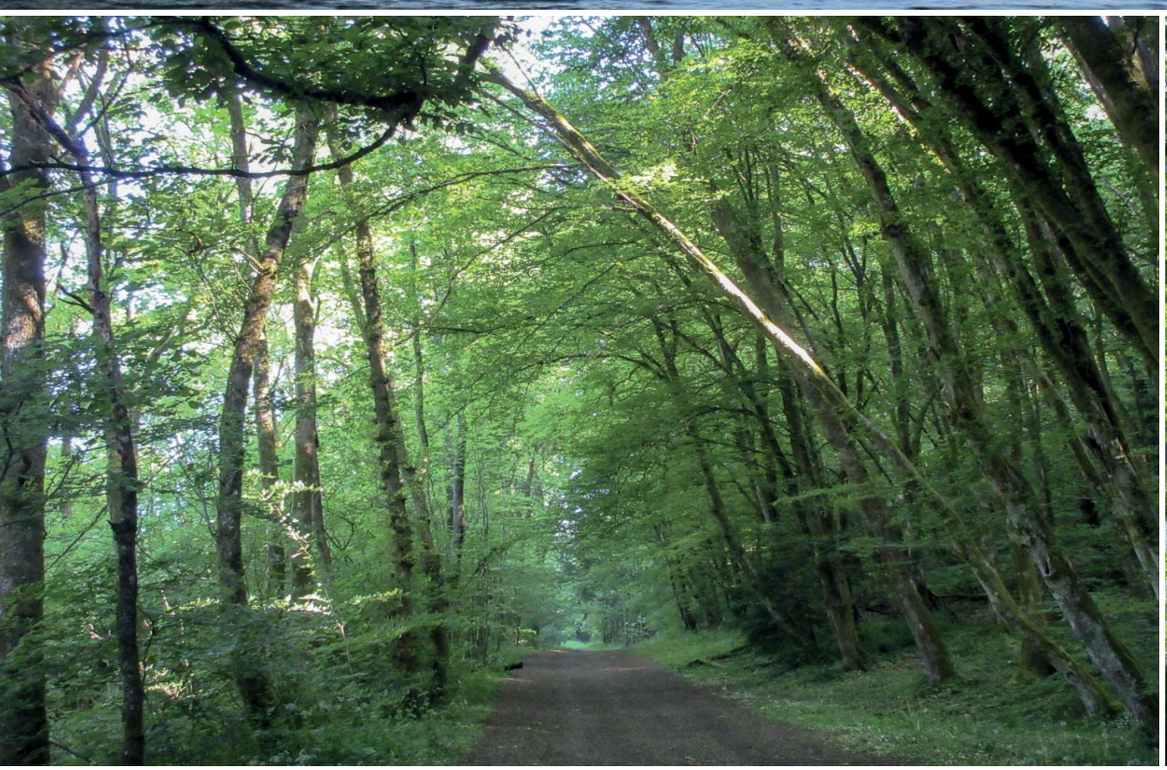

Foto's artikel FTLB/P. Willems

ER EVEN HELEMAAL UIT / Tekst: Françoise Lutgen

In het land van de 'Hoogovenmeesters'

Het woud van Anlier, een prachtig beukenbos, strekt zich uit over meer dan 7.000 hectare. Het is grotendeels beschermd als Natura 2000-gebied. In zijn zuidelijkste punt vormt het snoer van de vijvers van Le Châtelet, van de Pont d'Oye en de Pont de la Fabrique een plek die tot rust brengt, die uitnodigt om te wandelen en te dagdromen. Nochtans was het hier van de zestiende tot de achttiende eeuw een drukke bedoening. De metaalnijverheid gonsde volop, toen ze nog welvarend was in deze vallei van de Rulles.

In deze lijst van wouden, beken, kastelen en vijvers zijn vandaag nog heel wat resten van dit industrieel erfgoed te vinden. Maar het gebied draagt ook de stempel van andere boeiende verhalen, zoals van de beroemde, bijna legendarische Markiezin van de Pont d'Oye.

EEN *schilderachtige route langs* DE VIJVERS VAN DE PONT D'OYE

Het is vlot wandelen over de paden langs de vijvers, zes kilometer lang. Dit rustig parcours is aangepast voor het hele gezin, klein en groot, jong en minder jong, sportief of wat minder. Hoe prettig is het niet om de tijd te nemen en te proeven van de kalmte rondom, te luisteren naar de stilte. In twee uur komt u al een heel eind.

Een aperitiefwandeling als inleiding op een heerlijke maaltijd bij Les Plats Canailles de la Bleue Maison?

Een geweldig idee!

Parkeer de auto alvast aan dit restaurant. Op de oever van de vijver aan de overkant verschijnt het kasteel van de Pont d'Oye met zijn mooie gevel en zijn grote raampartijen, waarvan de rozige weerkaatsing oplost in de bijna onbewogen wateren.

BETALENDE RUIMTE

De Hoogovens van de Pont d' Oye

Anne en Richard Thiry verwelkomen u in een familiale en feestelijke sfeer. Het kader is verzorgd, het onthaal persoonlijk. Alles staat in het teken van de tafel, de naam culinair waardig.

Hun zaak is in twee gedeeld. Het hotelgedeelte kreeg de naam **Les Ardillières** en bestaat uit negen kamers, een duplex, een seminariecentrum en een relaxruimte met sauna en jacuzzi (vanaf 100 € per nacht).

In restaurant **Les Plats Canailles de la Bleue Maison** verwennen Richard en zijn twee zonen, Martin en Brice, u met hun bereidingen barstensvol smaak, op basis van verse, fijne producten die ze met respect behandelen. Niet te missen zijn hun beroemde wijnavonden (Soirées Vigneronnes) of hun themamenu's (asperges, kreeft, paddenstoelen en wild, ganzenlever, eend, vis en schaaldieren), … voor 72 €, alles inbegrepen.

Les Forges du Pont d'Oye
rue du pont d'Oye 6-7
B-6720 Habay-La-Neuve
info@lesforges.be
www.lesforges.be

Les Ardillières du Pont d'Oye
+32 (0)63 42 22 43
Les Plats Canailles de la Bleue Maison
+32 (0)63 42 42 70

Hotel 7 dagen op 7 open
Restaurant gesloten op maandag en dinsdag

Loop verder op de mooie en brede weg langs de vijver, in de schaduw van de bomen rondom (met een kleine rode rechthoek als merkteken).

Na een kilometer duiken de ruïnes van de **vroegere 'Forge du Prince'** op. De bezoeker kan vrij wandelen tussen de overblijfselen van deze ijzersmelterij, waar de planten hun rechten weer opeisten. Blaas even uit op een bankje en lees op de borden de uitleg over het werk van de hoogovens. Vergeet ook niet de basisregels van de 'wellevendheid' die voor elk natuurreservaat gelden: de rust respecteren, op de weg blijven, alle afval meenemen, niet baden, geen vuur maken, niet kamperen … Het is moeilijk voor te stellen hoe hier drie eeuwen lang het geluid van de mechanische raderen, de hamers en balgen klonk. Vandaag is hier alleen nog stilte te horen, met tussendoor het gezang van vogeltjes en het fascinerend ronken en ruisen van de watervallen van de waterlopen die u zullen meevoeren.

DE *Pont* DE LA FABRIQUE

Van op deze brug is het weidse uitzicht op de vijver, de Etang de la Fabrique, werkelijk schitterend in elk seizoen. Op de brug staat een mooi stenen kruis uit de zestiende eeuw. Het verdween meer dan eens, maar werd telkens

Hoogovens?

Van de zestiende tot de achttiende eeuw was de hele Gaume een ideale smeltkroes voor de ijzerindustrie. Alle noodzakelijke elementen waren er voorhanden voor deze welvarende nijverheid: hout volop (brandstof), water (aandrijfkracht) en afgezet erts. De inwoners van de streek vonden er werk, maar de arbeid in de hoogoven was zwaar en moeilijk. De ontginning van steenkool in de negentiende eeuw in de mijnbekkens van Lotharingen, Luik en Henegouwen zal de staalindustrie in de Gaume de genadeslag toedienen.

In de regio bleven nog andere bekende getuigen van de hoogovens over. Zoals van **Montauban-Buzenol** (op 10 minuten, ten zuiden van Habay), nu opgenomen in de ruimtes van het Centrum van Hedendaagse Kunst van Belgisch Luxemburg. Een nieuw – origineel en creatief – leven voor deze plek die nu van april tot oktober werken van eigentijdse kunstenaars huisvest.
www.caclb.be

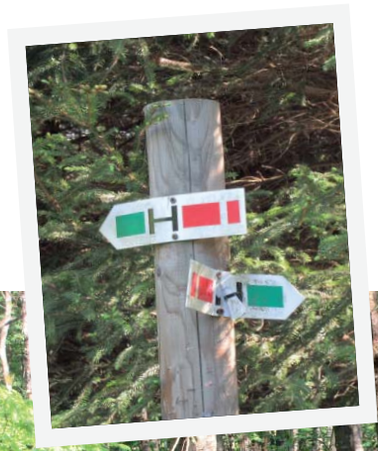
En dan zijn er nog de **'Forges de Mellier'** in Léglise, die het hele jaar door vrij toegankelijk zijn. Aan het station van Marbehan vertrekt een bewegwijzerde wandelroute van 9 km die u meevoert op ontdekking van de opmerkelijke overblijfselen van deze beschermde site, die zijn roem kende in de zeventiende en achttiende eeuw. Het is ook meteen de kans om het nabijgelegen woud en een natuurreservaat tussen het dorp en de hoogovens te verkennen. Een boekje met uitleg is beschikbaar bij de toeristische dienst van Habay (Syndicat d'Initiative):
www.habay-tourisme.be

teruggevonden. De Pont d'Oye bewaart trouwens nog wel meer geheimen ...

Volg nog een goede kilometer verder rechtdoor de weg langs de vijver van de Fabrique. Aan uw rechterkant laat een ingesloten berm vol blauwe bosbessen imposante sparrenstronken zien. Het licht speelt tussen die grote verticale stammen, terwijl links de weerspiegelingen van de bomen duizend gezichten aannemen in het water van de vijver. Het lijkt wel een abstract schilderij. Met aan alle kanten vrolijk zingende vogels om het ritme van uw stappen aan te geven.
Op de eerste splitsing slaat u linksaf. Loop dan over de twee houten bruggetjes over de beekjes in dit moerassig schaduwrijk gebied met zijn vele soorten. Dan volgt u de weg naar links, verder naar de andere oever van de Etang de la Fabrique. U bent nu halfweg. Even pauzeren? Rechts vindt u een rustzone, met een tafel en banken.

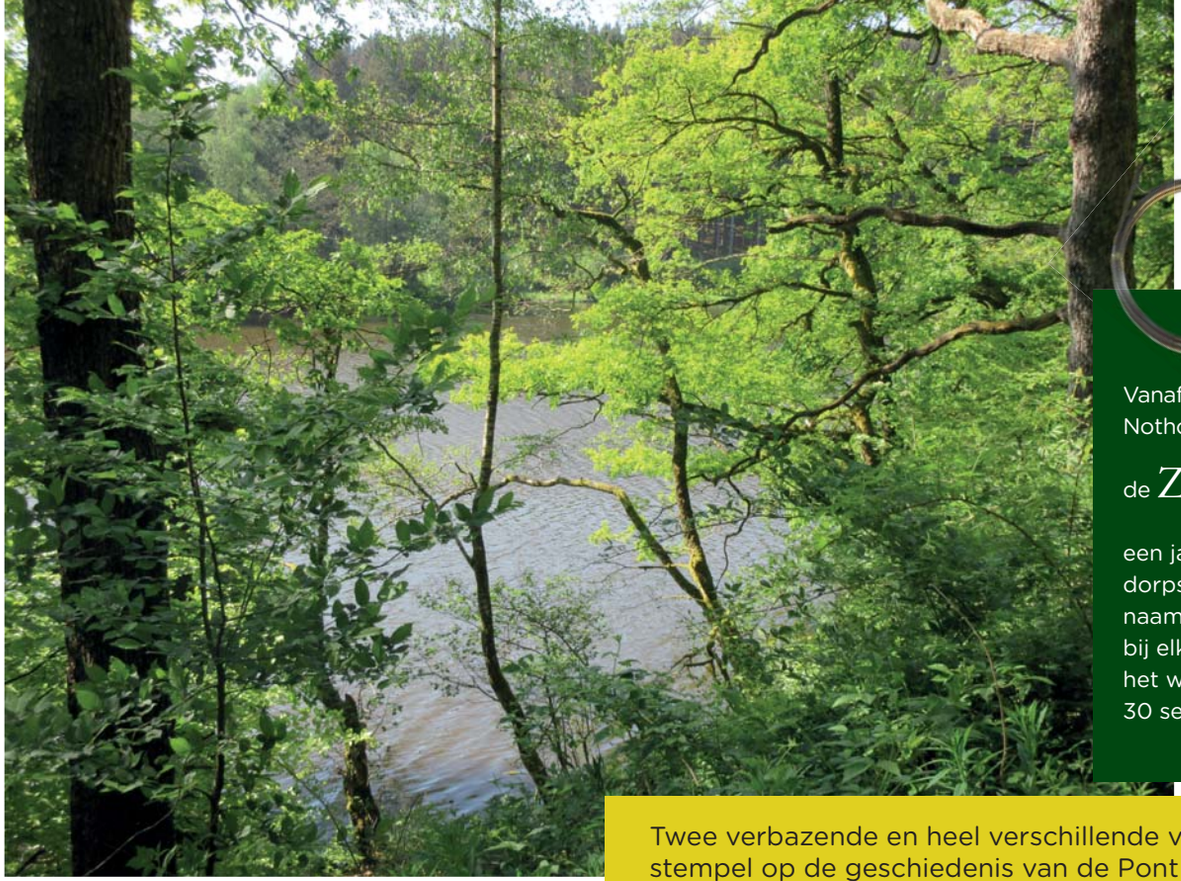
Genoeg uitgerust ... De schilderachtige weg kronkelt en dartelt tussen de berken, beuken en eiken. Hij steekt de Ruisseau de la Fagne des Potis over. Soms vlucht een eekhoorn weg tussen de boomstammen. Met wat geluk kunt u een ree zien. Het woud van Anlier is vermaard voor zijn vele wild en onthaalt u in september graag om naar de burlende herten te komen luisteren. (Wandelingen en naar burlende herten luisteren, op 21 en 22/09: www.habay-tourisme.be).

Vanaf 1937 organiseert Pierre Nothomb, samen met abt Laguerre, de **Zegening van het Woud**, een jaarlijkse plechtigheid die de dorpsbewoners, genodigden met naam, ruiters en jachthoornblazers bij elkaar brengt. De zegening van het woud vindt dit jaar plaats op 30 september.

www.habay-tourisme.be

Na 600 meter wijkt uw weg een beetje af van de vijver, tot aan een volgende kruising. Kies voor links en 50 meter verder, voorbij een houten bruggetje, weer links. Naar het land van de Markiezin, hoegenaamd niet om politieke redenen. ☺

Loop verder tot aan de Pont de la Fabrique. Daar slaat u meteen rechts van de brug in, om naar de zuidwestelijke oever van de Etang du Pont d'Oye te gaan. Geef uw ogen de kost aan de vrolijke brandganzen en eenden die vaak op het meer te zien zijn. In het liefdesseizoen zijn hun balts de omweg waard, net zoals de

Twee verbazende en heel verschillende vrouwen drukten een stempel op de geschiedenis van de Pont d'Oye:

Jeanne Petit (zeventiende eeuw) en Louise de Lambertye (achttiende eeuw).

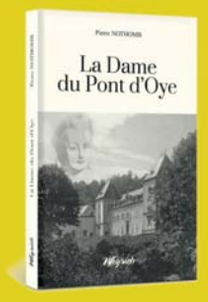
Jeanne Petit, de weduwe van Pierre de Moustier, Hoogovenmeester van de Pont d'Oye en de Forge du Prince, was een indrukwekkende bedrijfsleidster voor haar tijd. Wanneer haar man Pierre de Moustier overlijdt, neemt Jeanne op haar eentje de teugels van het domein in handen. In 1652 laat ze een kasteel bouwen, met een kapel en een molen. Ze breidt haar industrieel complex uit met de aankoop van La Platinerie de Bonnert, de Fourneau David in Châtillon en de fabriek van Luxeroth.

Deze grote dame kreeg veel bewondering en respect voor haar neus voor zaken en haar efficiënt beheer, maar ook voor de vele acties die ze voor de streekbewoners opzette. Ze richtte de Confrérie de la Miséricorde op (een genootschap dat behoeftigen helpt) en liet de kerk van Habay uitbreiden en restaureren. Jeanne Petit stierf in 1662 en liet haar ziel aan God en haar lichaam aan de aarde. Ze laat ook een imposante erfenis van hoogovens en smelterijen na.

De enige erfgename van het domein, haar kleindochter Jeanne-Ersille de Montecuculli, huwt met markies Jacques de Raggy. Het grondgebied van de Pont d'Oye wordt in 1669 een markiezaat. Hun enige zoon, markies François-Laurent de Raggy, neemt de leiding over van alle fabrieken en trekt partij van een welvarende staalnijverheid in Luxemburg. Hij blijft vrijgezel en krijgt nooit kinderen. Het is Christophe du Bost-Moulin die zijn fortuin erft.

Louise de Lambertye, de Markiezin van de Pont d'Oye

In 1742 stapt Christophe du Bost-Moulin in het huwelijksbootje met Louise de Lambertye, een dame uit de hoge Lotharingse adel. Naar verluidt is ze "intelligent en sluw, ijdel en spilziek". Ze wordt beroemd voor de pracht van haar recepties in het kasteel en de keuze van haar genodigden (dichters, musici, acteurs ... Voltaire bijvoorbeeld). Maar ze zal het verval van het domein bespoedigen, door haar buitensporige levenswijze. De Markiezin stierf alleen en berooid in 1773. Het is echter wat onrechtvaardig om dat verval enkel toe te schrijven aan de uitspattingen van de Markiezin en het zwakke karakter van haar echtgenoot. We mogen niet vergeten dat het zich allemaal afspeelde in de algemene context van de geleidelijke teloorgang van de hele metaalnijverheid in Luxemburg.

stoeten van kleintjes die in het zog van hun moeder proberen te zwemmen ons vertederen.

Op dit laatste stuk duikt al snel het graf van Pierre Nothomb op. Het was zijn wens om hier rechtstaand te worden begraven, met het gelaat naar het woud waar hij zo van hield. Enkele meters verder werd tussen de vorstelijke bomen aan weerskanten een kleine kruisweg gehouwen (Croix Sondag).

Het kasteel is niet meer zo ver, de wandeling eindigt onder de ramen van dit mooie gebouw dat op restauratie wacht. Lange tijd en tot voor kort nog, vonden dichters en schrijvers, schilders en musici hier een plek om van gedachten te wisselen, om creatief te zijn, om ten toon te stellen … Laten we hopen dat het in de toekomst weer even bevorderlijk wordt voor de kunst en de literatuur!

Tijd voor een

EENVOUDIG HAPJE EN DRANKJE

Op naar de Galerie du Châtelet, op twee minuten rijden. Als uw benen goed in vorm zijn, kunt u de twee kilometers te voet afleggen, door het woud. Laat het kasteel rechts van u en volg de groene merktekens nr. 1. Het is een aangename weg en het woud is altijd zo oogstrelend! Het gemeentepark van Le Châtelet is een hoekje van Habay, waar het gemeentehuis, de Galerie du Châtelet en de vijver met dezelfde naam samenhuizen. Een eilandje dat afgeschermd is tegen het lawaai van de auto's, een kalme plek, ideaal om uw kinderen te laten spelen, om te lezen of uit te rusten.

BETALENDE RUIMTE

De Galerie du Châtelet

Deze toffe brasserie is ideaal voor iedereen, collega's, wandelaars, gezinnen of zelfs grotere groepen (er kan voor al uw feesten een zaal voor 40 gasten worden gehuurd). Ze is open van woensdag tot zondag, vanaf 11.30 tot 22 of 23 uur (18.30 uur op zondag). In dit vredig en groen kader verwelkomt een zonnig terras u op de mooie dagen. Ligia waakt over het welzijn van haar klanten, vergast ze op zonovergoten seizoengerechten of snacks, met als topper de plank met streekproducten. Ze organiseert ook allerlei activiteiten: thema-avonden, concerten, gesprekstafels … Kortom, een gastvrije plek om gezellig bij elkaar te komen!

Het kasteel van de Pont d'Oye

Waar nu het sierlijke kasteel uit 1827 verrijst, stonden vroeger de bijgebouwen en de stallen van het kasteel dat Jeanne Petit liet bouwen in de zeventiende eeuw en dat in 1795 door de Fransen werd gesloopt. In de negentiende eeuw wordt het eigendom van Constant d'Hoffschmidt, toen minister van buitenlandse zaken en openbare werken. Hij richt in de gebouwen van de smelterij een mechanische papierfabriek in die in 1851 door Leopold I wordt ingehuldigd. Er zullen 300 mensen werken, maar het bedrijf komt al snel in moeilijkheden en zet alle fabricage stop in 1884. In 1937 koopt Pierre Nothomb (1887-1966) het domein. Deze vader van 13 kinderen is politicus, maar ook schrijver van tal van gedichten, essays en biografische romans. Op het landgoed van de Pont d'Oye ontvangt hij schilders, musici en mannen van de letteren. Pierre Nothomb zag de Pont d'Oye als een *"plek van betovering en droom"* een *"rustige toevlucht in een mengelmoes van parfums en nevels, water en sterren, fantasie en geluk."*

Het schrijverstalent werd aan de latere generaties doorgegeven: de beroemde romanschrijfster Amélie Nothomb is de achterkleindochter van Pierre. We kwamen haar trouwens al tegen* in de omgeving van de Pont d'Oye, een familiaal ankerpunt waar ze aan gehecht blijft.

* De Pont d'Oye wordt genoemd op pagina 28 van haar werk "De misdaad van graaf Neville" (Uitgeverij Xander Uitgevers B.V. 2015).

De Gallo-Romeinse villa van Mageroy

(op 10 minuten van de Pont d'Oye)

De **Villa Mageroy** is een boeiende site die van groot belang is voor de Gallo-Romeinse archeologie in België. Een hedendaags onthaalpaviljoen huisvest opgegraven voorwerpen en reconstructies (maquettes en beelden) die u een goede kijk geven op de relaties tussen de architecturale overblijfselen van de Villa en de ontdekte voorwerpen.

In de buitenruimtes van de opgravingen geven borden u alvast uitleg, maar aarzel niet om een bezoek te reserveren om uw kennis aan te vullen. De gidsen zijn de archeologen van de site. Ze kennen de plek op hun duimpje. Loïc, Jean-François of François geven u met veel sympathie en passie alle toelichting over het leven in Mageroy in de Gallo-Romeinse tijd, maar ook over de methodes en technieken van de archeologie.

Elk jaar vinden in Mageroy nog altijd uitgebreide opgravingen plaats. Ze toonden aan dat het landbouwdomein bijna doorlopend bewoond was vanaf de eerste helft van de eerste eeuw na Christus tot in de helft van de vierde eeuw.

U mag ook het hele jaar door en gelijk wanneer vrij rondlopen in de archeologische ruimtes. Ga erheen wanneer het u schikt, voor of na de werkuren, in alle rust, middenin het platteland, in de stilte van deze plek die volop geschiedenis ademt.

De Romeinse feesten in Mageroy, een niet te missen afspraak met onze voorouders!

Op **4 en 5 augustus 2018** zullen er meer dan 100 fans (en grote kenners) aanwezig zijn om u onder te dompelen in de Gallo-Romeinse tijd. Een historische reconstructie met legionairs en hulpsoldaten, Keltische en Germaanse strijders, ambachtslieden en minnezangers die u verwelkomen rond diverse voorstellingen en animatie: uitleg en bereiding van gerechten van toen in grote ketels en potten, leren boogschieten en speerwerpen, paardenshows, optocht en grote veldslag op het einde van de dag ...

www.villamageroy.com
Villa gallo-romaine de Mageroy

La Galerie du Châtelet
rue du Châtelet, 4
B-6720 Habay-la-Neuve
+32 (0)63 42 26 20
info@galerieduchatelet.be
www.galerieduchatelet.be
La Galerie du Châtelet

WAT IS EEN "GALLO-ROMEINSE" VILLA?

HET LATIJNSE WOORD VILLA DUIDT EEN LANDBOUWDOMEIN AAN DAT BESTAAT UIT WOON- EN EXPLOITATIEGEBOUWEN. IN MAGEROY WERDEN TOT NU TOE OPGRAVINGEN GEDAAN IN HET WOONGEDEELTE, HET WOONERF, EEN VAN DE VIER BIJGEBOUWEN EN IN EEN DEEL VAN HET GROOT WATERBEKKEN, HET MOMENTEEL GROOTSTE BEKENDE BEKKEN IN HET NOORDEN VAN GALLIË!

Foto's artikel ProvLux./F. Lutgen, FTLB/P. Willems, J-P Ruelle,

Slow Tourism

IN OPMARS

Stap na stap, van wandelingen tot tochten en trekkings, groeide bij **Philippe Collignon** de passie voor het stappen. Maar bij hem gaat het niet zozeer om de krachttoer en de inspanning, maar eerder om de harmonie met de natuur, om delen met anderen. En dus organiseert deze man uit Sommerain nu tochten op mensenmaat. De gasten van zijn vakantiewoning zijn vaak de eerste die er partij van trekken, maar verder kan gelijk wie zijn voordeel doen met de ervaring van Philippe op dit vlak en zo, met begeleiding, vertrekken langs de mooiste Ardense wegen en door de ongelooflijkste bergen.

Philippe Collignon schuimt al eeuwen de mooiste wegen af, in Europa en daarbuiten. Als berggids tutoyeert Philippe graag de hoogtes en temt hij vlot hoogteverschillen. *"Ik ben trouwens net terug van een trek door het prachtig Marokkaans Atlasgebergte. Ik had ook het geluk dat ik kon trekken op de Himalayaketen, op La Réunion en door het Corsicaans massief bijvoorbeeld."* De meest indrukwekkende bergen trekken hem nog altijd sterk aan, maar zijn hart blijft verpand aan de Ardennen. *"We boffen toch maar met die grote verscheidenheid in regio's en landschappen hier. Ik vind het zalig om rond te dwalen in de Semoisvallei of om stappers mee te nemen op ontdekking van de grote wildbossen in het hart van de Ardennen. En dan heb ik het nog niet over de onvoorstelbare architectuur van onze kleine dorpen, die de streek een onmiskenbare charme verleent."* Een zonnestraal die een groene weide in de verte doet oplichten, een honderdjarige kapel die plots opduikt om de bocht, de rustige seizoenswissel en zijn eeuwige stoet van kleuren in schakeringen van blauw, groen en bruin, het maakt allemaal de tocht door het grondgebied nog betoverender.

Op het ritme van de seizoenen

"De seizoenen zijn onze grote troef, want ze maken mogelijk om uiteenlopende activiteiten aan te bieden," voegt Philippe toe. *"Van december tot februari zijn de tochten op sneeuwschoenen werkelijk niet te overtreffen. In de herfst staan er themawandelingen op het programma, zoals paddenstoelen plukken, naar burlende herten luisteren of vogels observeren. In de lente en in de zomer kan er buiten geslapen worden, hoewel ik dat best ook in andere seizoenen wil organiseren."* En dan zijn er nog de verdere bestemmingen, naar de bergen, die Philippe zo na aan het hart liggen. *"Zelfs tijdens trektochten in het buitenland, kan ik mijn medetrekkers soms verbazen met al mijn informatie over mijn eigen streek. Het is gewoon omdat het voor mij primordiaal is om een volledige trektocht aan te bieden en dus zeker met uitleg over de natuurlijke milieus die we doorkruisen. Daarom is die passie*

VOLG DE GIDSEN

Alle gidsen van de Compagnie Ardennaise de Randonnée hebben een brevet als begeleider voor middelhoge bergen. Dankzij dit statuut kunnen ze gidsen volgens de regels van de kunst. Elke gids specialiseerde zich ook op een bepaald gebied en biedt zo een meerwaarde naargelang het thema in kwestie: natuurgids, toeristische gids, skimonitor, tochten met sneeuwschoenen en oriëntatie, spreker en auteur van toeristische gidsen, animator van milieuklassen, specialist in de omkadering van gehandicapte personen, of beroeps van het toerisme.

Agenda van de tochten

In de Ardennen
22>23/09: Herfstbivak in onze Ardennen in de periode dat de herten burlen (Houffalize)
29/09: In de nazomer, door de mystieke vallei van de Boven-Ourthe (Girouville)
13/10: De machtige Ardennen in het begin van de herfst (Arville / Saint-Hubert)

En nog veel meer op:
www.compagnieardennaisederandonnee.be

ook zo groot. Die zin om elke reis zo goed mogelijk voor te bereiden, om in optimale omstandigheden te stappen en echte culturele, landschappelijke ontdekkingen te doen."

Philippe Collignon staat in voor de hele organisatie van de trek, voor 1, 2, 3 dagen of zelfs meer. Zo kan hij logies kiezen dat aansluit bij het project. Maar hij kan ook maatwerk leveren en samen met u uw heel eigen ideale trekkingreis voorbereiden. Als lid van de 'Compagnie Ardennaise de Randonnée' kunnen Philippe en zijn acolieten-begeleiders u ook een nog ruimere waaier van wandelingen aanbieden, zowel in grote Europese steden als naar verre landschappen en lokaal schoon.

Voelt u het niet kriebelen om uw stapschoenen aan te trekken, uw rugzak om te doen en te vertrekken op de Ardense en andere wegen? Wij anders wel!

Philippe Collignon
trekkingpassion@gmail.com
+32 (0)497 88 70 72

Foto's artikel C. Lecomte, FTLB/J. Mossiat

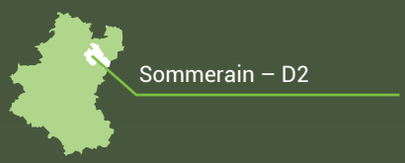

La Grange du bout du chemin

Op amper een steenworp van Houffalize lijkt het schilderachtige dorp Sommerain, het uitgelezen vertrekpunt voor een duik in de Ardennen. Véronique en Philippe nodigen u uit om hun gîte vol charme te ontdekken, die zich wel lijkt te verbergen voor de nieuwsgierige blikken, achter in een laan waar nog trekpaarden grazen op de weide. Het logies is geschikt voor vier tot vijf personen. Het stel verwelkomt u in ieder seizoen, want elk brengt zijn eigen kleuren en activiteiten mee. *"U kunt bovendien aankomen op gelijk welke dag van de week, maar wel voor minimaal twee nachten."*

Véronique en Philippe werpen zich voor hun gasten graag op als heuse ambassadeurs van de Ardennen. *"Wij begeleiden ze, adviseren ze. Het onthaal houdt niet op na de begroeting. We kennen onze streek en houden ervan. Het is dus normaal om er ook onze gasten van te laten genieten door ze tips te geven voor de mooiste wandelingen of de interessantste culturele activiteiten. Er zijn zoveel mogelijkheden, dus baseren wij ons advies op de belangstelling en de wensen van onze gasten."*

Het oude Ardense gebouw kreeg ook het keurmerk 'Fiets Welkom', met al het nodige dat dit inhoudt, zelfs enkele mountainbikes om ter plekke te lenen. Maar sportliefhebbers zullen vooral de sneeuwschoenen waarderen die Philippe vlotjes deelt in de winter. U komt zeker nog terug in elk seizoen!

La Grange du bout du chemin
Sommerain, 66
B-6661 Houffalize
+32 (0)61 28 86 84
+32 (0)499 39 81 89
vero.goire@gmail.com
www.lagrangeduboutduchemin.be

Persoonlijke verwelkoming en tips voor uw verblijf
Gelegen in het hart van de Ardennen, dicht bij de natuur
Liefhebbers van tochten, fietsen en het buitenleven
Altijd met een gratis welkomstdrankje !

De Ardense natuur en bossen
gezien door de toeristische partners

Alle Ardenners weten het. De natuur is hier overal, van uitgestrekt bosmassief tot diepe valleien. Voor de bewoners een reden om hier te blijven, voor toeristen om te komen, met hun heel eigen verlangens. In dat kader zette het Interreg-project "Ardenne Grande Région Eco-Tourisme et Attractivité", in samenwerking met de universiteit van Luik (Gembloux-Agro BioTech), het Institut National de Recherche Agronomique van Nancy en de vzw Ressources Naturelles Développement een enquête op bij de actoren van het lokaal toerisme. Naast Philippe Collignon (zie hierboven) gaven nog bijna 500 anderen antwoord.

Wie bezoekt deze groene ruimtes en waarom? De resultaten van deze studie zouden kunnen leiden tot toeristische inrichtingen, om zo nog beter te kunnen inspelen op de vragen van de toeristen en tegelijk van de toeristische operatoren, of om het bezoek aan bepaalde sites nog beter te omkaderen.

De natuurlijke en bosgebieden, een aantrekkelijk kader om op te waarderen

De meeste ondervraagde toeristische operatoren beschouwen de natuur als een aantrekkelijk kader voor de opzet en uitbouw van hun activiteiten. Zo verwijst 35% van de respondenten naar de Ardense landschappen in hun communicatie.

Ze hebben trouwens veel aandacht voor de manier waarop deze Ardense landschappen beheerd worden. Zo worden bepaalde gebruiken in natuurlijke ruimtes als negatief bekeken, zoals recreatie voor gemotoriseerde voertuigen of de omzetting van loofbossen naar naaldbossen. Andere werkwijzen worden dan weer eenstemmig op prijs gesteld, zoals de waarneming van fauna en flora of ook de aanwezigheid van bivakzones en jeugdkampen.

Kostbare adviezen om het grondgebied nog aantrekkelijker te maken

Volgens de respondenten is de grote prioriteit in de ontwikkeling van de aantrekkingskracht van de Ardennen de uitbouw van een samenhangend imago van de bestemming, onder meer via het merk Ardennen.

Voor het beheer van de natuurlijke ruimtes stellen de toeristische bedrijven voor om meer beschermde zones aan te leggen of om de natuurlijke aspecten van de bos-landschappen te ontwikkelen, om ze zo nog aantrekkelijker te maken. Ze deden ook een aantal voorstellen om de toeristische infrastructuur te verbeteren: meer picknickzones of bivakken, de aanleg van lusvormige trekkingroutes met terugkeer naar het vertrekpunt ...

Hoe loopt het project nu verder? De verwachtingen worden in kaart gebracht, evenals de waarde die de bezoekers toekennen aan de natuurlijke en bosruimtes op ons grondgebied.
Door de kruising van de adviezen van de toeristische bedrijven en ook van de bezoekers zullen onze gebruiken in natuurlijke milieus uiteraard bijgesteld worden. De resultaten zullen het namelijk mogelijk maken om beter te bepalen hoe we onze natuurlijke en bosruimtes kunnen opwaarderen en tegelijk aandacht hebben voor een noodzakelijk evenwicht tussen lokale economie, biodiversiteit en toeristische ontwikkeling.

Foto's artikel M. Dufrene

Het volledige rapport van de actie staat op
http://interreg.visitardenne.com
rubriek AGRETA

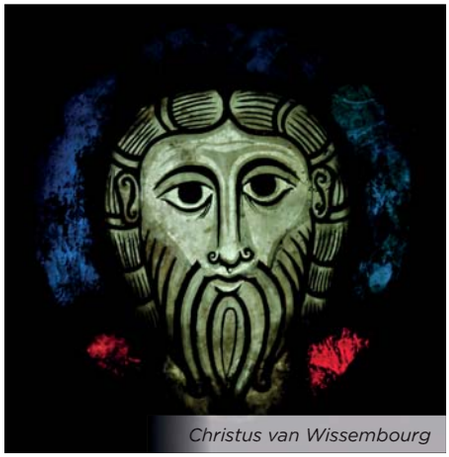
ZIJ DIE MET LICHT goochelen

Ze zijn meester-glasmaker, glazenier, glaskunstenaar. Ze putten uit een vakmanschap van al duizenden jaren oud, spelen met kleuren en transparantie. Profane glasramen, religieus glas-in-lood, creaties, restauraties ... ze delen graag hun passie met ons, geven grif uitleg over de complexe technieken om met veel geduld en o zo haarfijn te (her)creëren. We stellen deze ambachtsmensen die alles doen voor hun kunst, met veel plezier aan u voor. Elk heeft zijn favoriet domein. Volg ons en kijk hoe ze goochelen met licht.

Aquarium van de school van Nancy

VAN DE MIDDELEEUWEN tot de hedendaagse kunst

MEER DAN 1000 JAAR KNOWHOW

Christus van Wissembourg

Het oudste bekende glasraam in het Westen is een hoofd van Christus dat afkomstig is van de eerste romaanse abdijkerk van Wissembourg (Beneden-Rijn) en dat de specialisten dateren van 1060! In de twaalfde eeuw blijft het glasraam bescheiden van afmeting. Het heeft meestal de vorm van een vierkant of rond medaillon. In Frankrijk zijn blauw en rood de favoriete kleuren. Later zullen wat geel, paars en wit deze sterk contrasterende tinten nuanceren. De machtige en rijke abdij van Cluny is een inspiratiebron voor weelderige glasramen. In de cisterciënzer kloosters ogen die ramen veel strenger en zijn ze tot het uiterste uitgepuurd, om te beantwoorden aan de aanmaningen van de heilige Benedictus die oproept tot armoede en bezinning.

De gotiek is de kunst van de verheffing. De architecten hollen de muren uit, trekken duizelingwekkende gewelven op en het licht valt met grote golven binnen in de imposante schepen. De kunst van de dertiende en de veertiende eeuw onderscheidt zich dus van de romaanse door de grootte van de raamvlakken en de komst van rozetten en glaspartijen van grote afmetingen (Parijs, Chartres, Reims ...). De taferelen worden levendiger, de houding van de personages wordt minder stijf en de planten worden rijkelijker. Het is ook in die tijd dat de grisaille verschijnt. Maar wat is dat nu precies, een 'grijsschildering'?

Rozet Notre-Dame Parijs

Het glasraam, een wereld an sich

Marise Frattini-Ghislain kent die techniek heel goed. Ze verwelkomt ons in haar knusse woning in Arville, waar ze ook haar atelier inrichtte.

"Driekwart van mijn tijd besteed ik aan restauratiewerk", steekt ze meteen van wal. Marise, die onderwijzeres is, komt eind de jaren 1990 helemaal in de ban van de glasraamkunst. Eerst volgt ze een opleiding bij Raymond Hendrickx, die in haar dorp Hampteau werkte. Haar passie brengt haar vervolgens naar Birmingham waar ze de grisailletechnieken leert. Daarna volgt ze les aan het vermaarde Centre Européen de Recherches et de Formation aux Arts Verriers, bij Nancy.

"Grisaille is een mengsel van ijzeroxide (roest) of koper met een smeltmiddel (fijngemalen glas) om te schilderen of te tekenen op glas. Net als schilders gebruiken ook wij verschillende borstels en penselen om belangrijke details weer te geven, zoals gelaatstrekken, plooien in gedrapeerde kleding of decorelementen." Deze verf wordt koud aangebracht en moet dus daarna hechten. Door het bakproces zal het smeltmiddel zich onder het glas mengen en zo de tekeningen van de meester-glazenier fixeren.

Deel in grisaille van het glasraam van het leven van de heilige Apollinaris in de Notre-Damekathedraal van Chartress (1328)

Marise Frattini-Ghislain

Marise restaureert vooral glasramen van kerken en kapellen in de streek. De volgende grote werken die op stapel staan, zijn de glasramen van het koor van de kerk van Rochefort, die te lijden hadden van de weergrillen. *"Het is erg boeiend. Zeker omdat je het originele glasraam zoveel mogelijk ongemoeid moet laten, net als het werk van de ambachtelijke glazenier die er zijn stempel op drukte. Ik zou het een heuse archeologie van het glasraam durven noemen."* Er zijn twee stromingen op dat vlak: volgens de ene moet de restauratie te merken zijn, volgens de andere mag er zo weinig mogelijk van te zien zijn. "*Persoonlijk*," vertelt Marise, *"laat ik ook liever een spoor na van mijn ingreep. Zo graveer ik mijn naam en de datum van mijn restauratie op een plekje dat niet te zien is op het glasraam (meestal onder een loodstrip). Zo wil ik toch duidelijk aantonen dat er restauratiewerk gebeurde."*

De restauratietechnieken evolueerden sterk. Vroeger was bij glasbreuk de enige oplossing om de gebroken stukken zo te slijpen dat ze in een nieuwe loodstrip pasten, het zogenaamde breuklood.

Eind de jaren 1800 zal Tiffany (van de beroemde art-decolampen) het traditionele zetten in lood achterwege laten om de glasramen te omranden met een zelfklevende koperen band waarop soldeervet wordt aangebracht, zodat het soldeertin beter hecht. Zo zijn de assemblages veel minder zichtbaar. Tiffany is waarschijnlijk de meest emblematische ontwerper van art-decoglasramen, die alle decoratieve mogelijkheden van het glasraam zal aftasten.

Vanaf de jaren 1990 wordt het mogelijk om gebroken glas te herstellen door het met Araldite 2020 te lijmen met een aanvulling van epoxyhars. Momenteel is vooral het gebruik van neutrale silicone de trend, vooral omdat het de originele kleuren van het beschadigde glas hoegenaamd niet doffer maakt.

Vóór restauratie

Herschilderde lacune

Verlijming

Na restauratie

Blik op het verleden

Saint-Nicolas-de-Port door J. Grüber

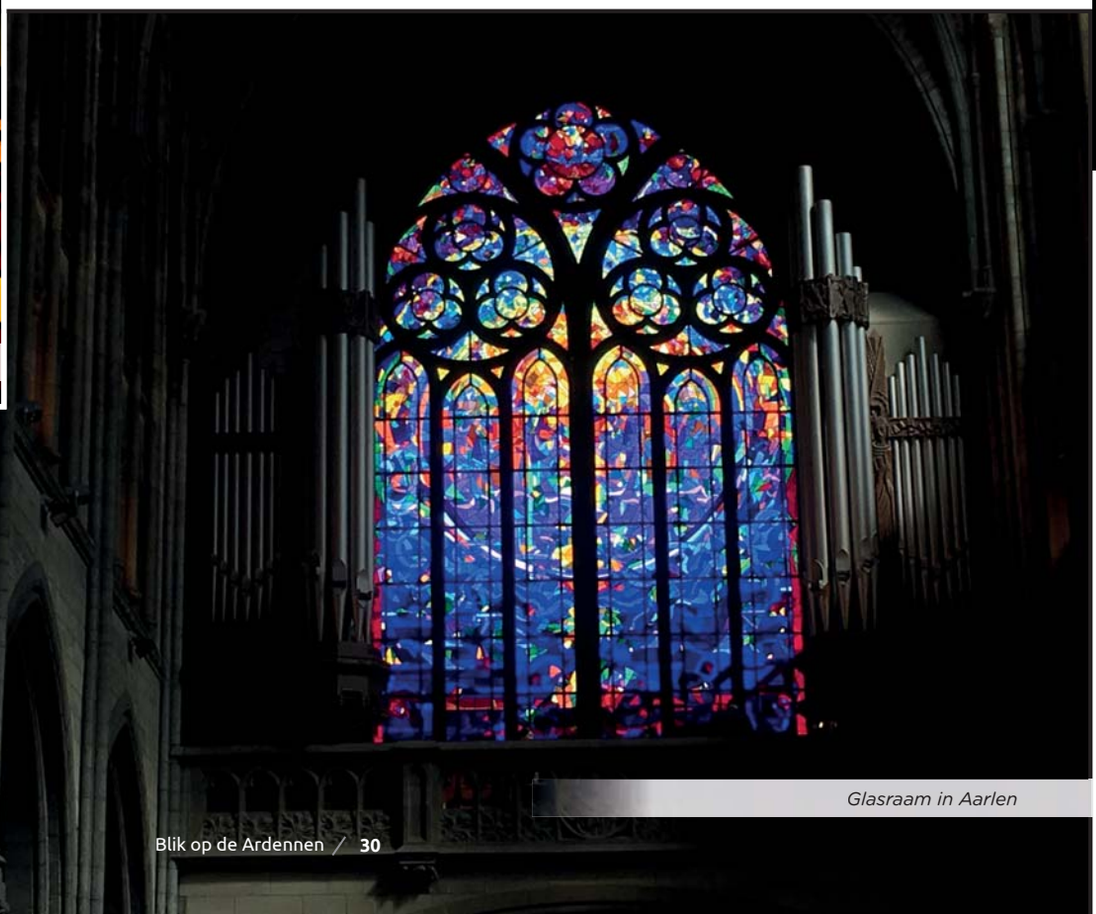
Aanbidding der Koningen in Avioth

In de Renaissance is de kwaliteit van het geblazen glas zo goed dat grote stukken glas versneden kunnen worden. Dat leidt tot eindeloze texturen en kleuren. Tegelijk leunt de glasraamkunst nauw aan bij paneelschilderen. De onderwerpen worden steeds profaner. Het glasraam is niet langer enkel voorbehouden voor kerken en kathedralen. Zo duiken ze in de zestiende eeuw op in kastelen. De glazeniers hanteren ook de emailtechniek, wat de creatieve mogelijkheden nog verruimt. De godsdienstoorlogen zullen dan weer een forse rem zetten op de glascreatie.

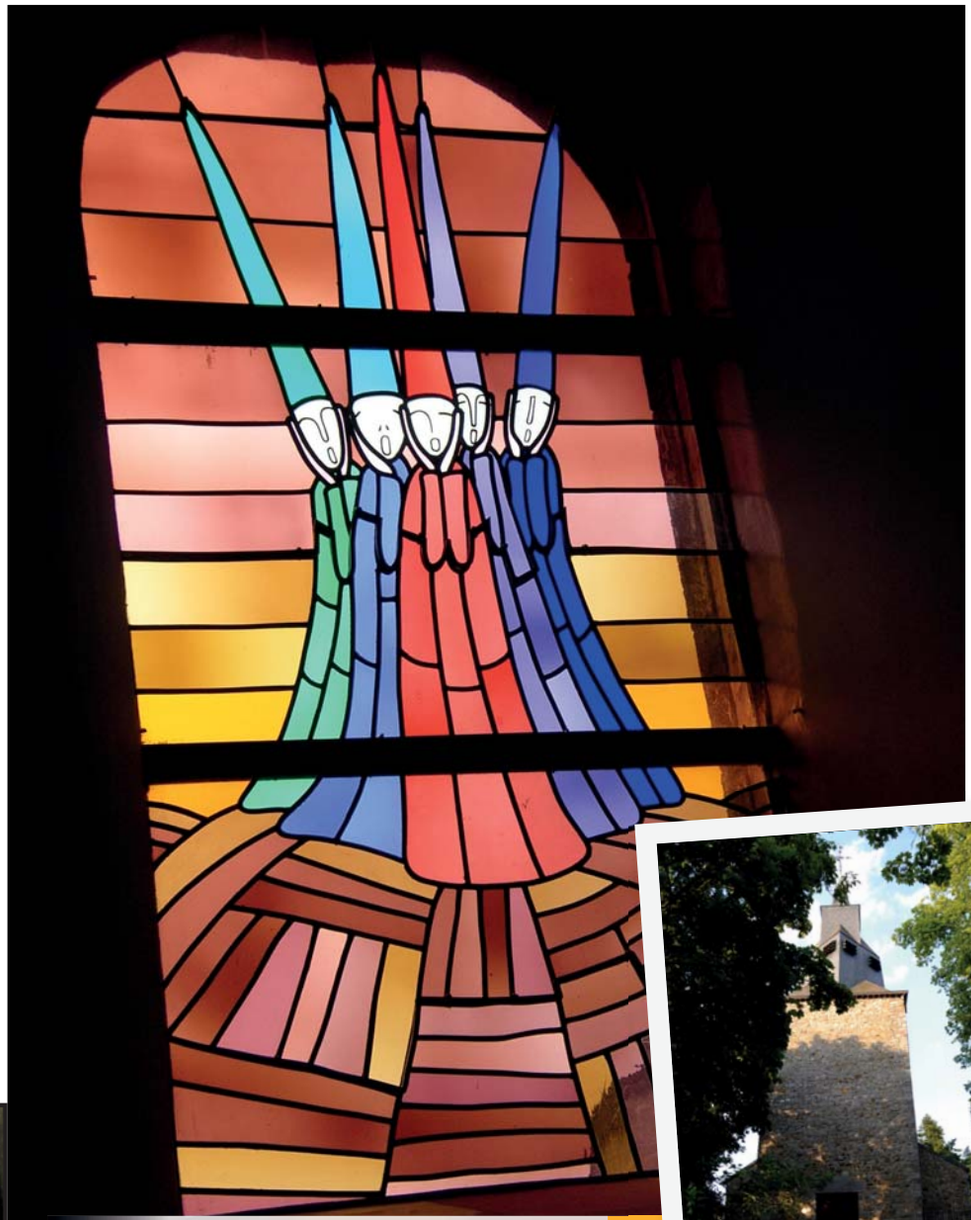
Het is aangetoond dat er in de zeventiende eeuw veel meer email werd gebruikt dan in de massa gekleurd glas en grisaille. Lange tijd werd dit toegeschreven aan een verlies aan vakmanschap in de fabricage van dit getint glas. Het was echter niet meer dan een modeverschijnsel. Er is meer behoefte aan licht en helderheid en dus gaan de opdrachtgevers kiezen voor wit glas dat fijn versierd wordt met geëmailleerde of met zilvergeel geschilderde randen.

In de negentiende eeuw grijpen de romantici terug naar de middeleeuwen, wat een nieuwe impuls geeft aan de kunst van het polychrome glasraam. In Frankrijk zetten Mérimée en daarna Viollet-le-Duc grootscheepse restauratiecampagnes op. Zo neemt het middeleeuwse vakmanschap een nieuwe vlucht. Tegelijk verwezenlijken grote glazeniers nieuwe creaties voor hedendaagse monumenten.

De art nouveau zal gepaard gaan met de opmars van nieuwe technieken van opaliserend glas (of Amerikaans glas), van gestructureerd en antiek glas. Dat roept de naam van **Jacques Grüber** op, die artistiek verwant was met de School van Nancy. Aanhangers van deze school beklemtonen de fouten en de structuur van het geblazen glas. De art deco gaat verder op die weg. Dan verschijnt het glasblok. Dat is dik, gestructureerd en wordt gegoten. Het zal een nieuw type glasraam opleveren, dat niet langer met lood maar met beton wordt geassembleerd. **Chagall, Braque, Matisse** of ook nog **Manessier** gaan samenwerken met de grote

Glasraam in Aarlen

Een glasraam van de kerk van Waha door J-M Folon

glazeniers van de twintigste eeuw. De hedendaagse creatie blijft niet achter. Enkele recente getuigen op een rijtje: de zeer mooie en emblematische glasramen van de **kerk van Waha**, die te danken zijn aan het talent van Jean-Michel Folon en uitgevoerd werden door een atelier in Chartres, de immense (meer dan 70 vierkante meter) glaspartij van het portaal van de **Saint-Martinkerk in Aarlen**, die werd uitgevoerd door de al te bescheiden **Etienne Tribolet**, die ook de raampjes van de **Sainte-Margueritekapel van Ollomont** op zijn naam schreef.

Saint-Etiennekerk van Waha
De Saint-Etiennekerk is niet enkel de deken van de romaanse kerken van België (1050), maar ook de enige die zijn opdrachtsteen wist te bewaren. Buiten de mooie glasramen, verbergt dit opmerkelijk gebouw (beschermd als Uitzonderlijk Erfgoed van Wallonië) nog heel wat andere schatten. Het is het hele jaar open. Rondleidingen voor groepen na reservatie bij het Maison du Tourisme in Marche-en-Famenne.

+32 (0)84 34 53 27
www.famenneardenne.be

De symboliek van kleuren

Elke glaskleur kan, buiten zijn rol in de afbeelding, tot verschillende interpretaties leiden. Zo wordt *geel* van in de tweede helft van de middeleeuwen, gekoppeld aan leugenaars, valsspelers. Maar het verwijst ook naar deze die in de ban moeten geslagen worden. Verraders worden vaak met gele kleding uitgebeeld. Zoals Judas, in de weergaves van het Laatste Avondmaal.

Rood staat voor het leven, liefdadigheid, de Heilige Geest die met Pinksteren neerdaalt op de hoofden, maar ook de Passie van Christus en zijn vergoten bloed. Daar tegenover staan Satan en de Duivel, die ook verbonden worden met rood in de middeleeuwse beeldvorming.

De dingen van de hemel, de Maagd Maria, het eeuwige leven tooien zich in *Blauw*. Blauw wordt ook de koninklijke kleur van de Capetingers.

Groen inspireert draken, demonen en andere slangen en kwaadaardige dieren, die zich verbergen op aarde en in het hiernamaals. Maar groen symboliseert evenzeer de opleving en het eeuwig leven.

Bruin komt dan weer veel voor om bomen, dieren en de kledingstukken van tal van personages te kleuren.

IN NIMBERMONT, BIJ

Aurélie Moreau

Aurélie Moreau heeft haar intrek genomen in de kleine dorpsschool. De grote ramen van het vroegere klaslokaal laten volop licht binnenvallen. Is de glasraamkunst niet eerst en vooral een kunst van het licht? Kijk maar. Stukjes glas, het ene al kleuriger en met meer textuur dan het andere, verspreiden zo een mooie gloed op de werktafel van onze glasraammaakster.

"Ik kom uit een kunstenaarsfamilie en tekenen is al lang een passie voor mij. Na een licentie archeologie en kunstgeschiedenis wou ik de glasraamkunst leren." In 2002 start ze een opleiding bij de Majerus-ateliers.

"Ik restaureer bijna niet," legt Aurélie uit. *"Mijn voorkeur gaat eerder naar hedendaagse ontwerpen maken. Mijn stijl is abstract, maar ook figuratiever, en lijkt op mezelf: door en door optimistisch. Het materiaal 'glas' in harmonie en in evenwicht brengen, dat probeer ik te doen in mijn werk. Ik zoek altijd naar samenhang tussen de kleuren (er zijn meer dan 200 verschillende soorten glas mogelijk).*

Ik krijg vooral bestellingen van particulieren: glasramen voor binnendeuren, ramen, het interieur, anti-inkijkramen, doorschijnende wanden, ik pas mijn creaties aan de wensen van de klant aan, die soms al met een vrij uitgewerkte tekening komt. Samen proberen we harmonie te vinden in de schaduwen, het licht en de kleuren. Soms mag ik helemaal doen wat ik zelf wil. Dan moet ik aanvoelen wat de klant in gedachten heeft om hem maximaal tevreden te stellen."

Wat Aurélie ook erg graag doet, is bezoekers verwelkomen in haar atelier. *"Ik hou van contacten"* benadrukt onze ambachtwerkster. *"Zoals ik ook hou van de lokale kant van mijn werk, ook al krijg ik opdrachten uit Brussel, mijn productie is toch vooral op Luxemburg gericht."*

Naast haar activiteit in glasramen, werkte Aurélie ook een reeks lampen uit, op basis van gerecycleerde wijnflessen, die geslepen een zeer mooi effect hebben. Het is tegelijk sober en erg hedendaags en ziet er helemaal niet gerecycleerd uit.

En tot slot zijn er nog de stukjes versneden glas, soms onbruikbaar omdat ze te klein zijn. Aurélie maakt er juwelen van. De brokjes glas worden herbakken in de oven en vormgegeven volgens de inspiratie van het ogenblik: halssnoeren, armbanden, oorringen, broches glinsteren in duizenden kleuren.

TOCH WEL EEN BEETJE *techniek* OOK

Door de tijden heen evolueerden de technieken wel wat. Er worden nog altijd stukken gekleurd of beschilderd glas in lood gezet, om ze samen te voegen. Gekleurd glas wordt nog altijd met de mond geblazen om dan te worden uitgerold en afgevlakt. Het gereedschap evolueerde inderdaad, vooral voor het versnijden van het glas. Het lood wordt niet meer gegoten en afgebraamd, maar industrieel gewalst. Eerst maakt de glazenier een schets op kleine schaal. Deze bepaalt het tracé van de loodstrips en van alle motieven. De werktekening wordt uitgevoerd op schaal 1/1 en zal als patroon dienen om ze uit te snijden. Daarna wordt alles in lood gezet, dat wil zeggen dat de stukken glas in loden lijsten worden gevat, die dan met tin worden gelast om het geheel stevig te maken.

Marise Frattini-Ghislain
http://frattini.be

Aurélie Moreau
http://users.skynet.be/fa448473/

Maar ook:
Jean-Michel Hendrickx (Floren'vitres)
+32 (0)61 28 76 64
florenvitres@yahoo.fr

Dominique Henry
www.vitrail-henry.be

Wil u de meester-glazeniers, maar ook nog tal van andere ambachtswerkers van onze provincie aan het werk zien, **neem dan deel aan de Dag van de Ambachten op 18 november**. Info en programma op www.dagvandeambachten.be

Foto's artikel Ecole de Nancy, M. Frattini, ProvLux./J. Cornerotte, Sharff, SI Arlon, FTLB/P. Willems - G. Bissot, A. Moreau, H. Bernhard

NEE,
DE HERFST
IS LANG NIET
eentonig...

…EN NOG MINDER *eenkleurig* TROUWENS!

Want in het najaar trekt het woud langzaam maar zeker zijn veelkleurige jas aan. Van groen tot vurig rood, langs oranje naar geel in al zijn gulden tinten. De bomen doen de natuur op een vreugdevuur lijken. Deze geluidloze en discrete gedaanteverwisseling staat in contrast met de vele activiteiten die bij dit uitzonderlijk seizoen horen: hout hakken voor de winter, het burlen van de herten, de laatste wandeltochten tot de jacht begint, de gastronomie op basis van wild … Momenten die wij u voorstellen om te delen met een half dozijn Ardense ‘specialisten’ van de herfst.

EEN STUKJE *herfst-kunde*

Op het eerste gezicht lijkt het heel natuurlijk om niet zo van de herfst te houden! Omdat de dagen dan al even snel korter worden als de nachten donkerder. Omdat in de herfst regen en mist zomaar en schaamteloos zichzelf uitnodigen. Omdat de temperaturen zakken en elke week meer en meer met de nul graden flirten. Maar ik kan er niets aan doen. Ik ben toch dol op dit seizoen. Ik 'like' de herfst vooral omdat het woud dan verandert in een kleurrijk schouwspel. Het ruilt zijn breed gamma groentinten in voor een concerto van flamboyante tinten, die van de Ardennen een rijkelijk decor maken. Van deze herfst houd ik, zo fotogeniek en veranderlijk dat hij de minst eentonige van alle jaargetijden wordt. Ik nodig u uit voor een tiental lesjes in mijn 'herfstkunde', stuk voor stuk reisjes ver van alle monotonie.

EEN RAND *van bomen en goud*

De herfst maakt van onze dorpen en steden wondermooie kaders en decors. Kijk maar naar Durbuy, diep in de Ourthevallei, omgeven door een zee van bomen en goudtinten. Of Bouillon en La Roche-en-Ardenne, met hun stevig op een rotspunt verankerde kastelen, die niet moeten onderdoen voor het kleinste dorpje ter wereld.

HOOG, *kijk omhoog ...*

Een herfsthemel bewonderen, is telkens iets anders zien, om helemaal tot rust te komen. Kijk hoe de wind de bladeren van de bomen doet vallen, hoe die wattige wolken zachtjes uitrafelen boven het woud van Freyr. Of hoe de mist nonchalant optrekt uit de valleien, om landschappen vol schakeringen te onthullen.

PUUR GENIETEN *voor wandelaars ...*

Vanaf de herfst starten de (gratis!) wandeltochten van de ADEPS weer (Franstalige tegenhanger van Sport Vlaanderen). Ze worden vrijwel elke zon- en feestdag georganiseerd langs routes van 5 tot 20 km, voor alle types wandelaars. Ze lopen langs onbekende plekjes, die weinig bezoek krijgen, en zelfs soms privé-eigendommen die dan uitzonderlijk geopend zijn. En u zal zeker ook genieten van het streekbiertje, of het hapje, dat uw inspanningen beloont.

www.adeps.be

...MAAR KIJK UIT *voor de jagers!*

Het is elk seizoen heerlijk wandelen in de Ardennen. Maar de herfst is toch favoriet. De temperaturen zijn dan nog aangenaam en de decors zijn fantastisch. Er is echter een maar: de jacht! Let voor uw eigen veiligheid, buiten de georganiseerde marsen, goed op de speciaal voor de jacht voorziene aanduidingen aan het begin van de weg en leef ze ook na en/of neem inlichtingen bij de toeristische diensten (Syndicat d'Initiative, Office, Maison du Tourisme) alvorens u het woud in stapt.

AAN *tafel!*

Wie herfst zegt, denkt natuurlijk meteen aan de bijhorende gastronomische geneugten. Het jachtseizoen biedt onze restauranthouders een rijke keuze aan vers geschoten wild uit het hart van onze eigen bosmassieven. En met een vakmanschap dat niet meer moet aangetoond, zullen onze chefs en hun brigade die overheerlijke gerechten bereiden, die de naam en faam van de Ardense keuken maken.

HET SCHOUWSPEL *van de scherende zon*

In de herfst komt de zon later op en gaat vroeger onder. Meer nog, ze wil ook niet meer tot hoog aan de hemel klimmen. We moeten er daglicht voor inleveren, maar we zijn vergevingsgezind, want we krijgen momenten van pure verrukking in ruil, zoals wanneer haar stralen door het woud boren en een sparrenbosje lijken te verwarmen op een boogscheut van de Baraque Fraiture.

Alle kleuren VAN DE REGENBOOG

Net zoals de mooie vogel die Tim Visterin zo graag wou zijn, steken de bladeren zich in de herfst in alle kleuren, of bijna toch. Ze zorgen voor een festival van zoveel uiteenlopende tinten. Zo ruilt een blad van een zelfde plant beetje bij beetje zijn zomers groen in voor rood en oker, om dan zachtjes naar beneden te dwarrelen.

TOT ZO VER *de blik reikt*

De helft van Belgisch Luxemburg is bedekt door woud. Zoals de dichter Verlaine zo juist (be)schrijft: *"In het land van mijn vader zijn de bossen niet te tellen"*. Dit specifieke kenmerk staat borg voor landschappen waar de bomen zich eindeloos laten bewonderen. Ook hier is van eentonigheid geen sprake, want al die soorten kunnen bonte kleuren aannemen.

DOL *op de bossen ...*

Jasperina de Jong was het alvast. Ze zou dus zeker in haar sas zijn in al die hoogstammige bossen, beuken- en eikenbossen van onze hoogvlaktes, die nog mooier dan mooi worden zodra de herfst ze kleurt.

SPIEGELINGEN *in de vijver van de Bilaude*

De herfst is zo gul met plekjes die zich in alle rust laten bewonderen. Zoals de vijver van de Bilaude, bij Mochamps, waar een zone ingericht is om er op elk uur van de dag de ogen goed te kost te geven. Hier moeten rust en beter nog stilte heer en meester zijn. Alleen dan is onze fauna bereid om zich aan de bezoeker te laten zien.

FOURNEAU SAINT-MICHEL: HET CRIE *en de schreeuw van het hert*

Sinds begin de jaren 2000 is het Centre Régional d'Initiation à l'Environnement (regionaal milieuduidingscentrum) van Fourneau Saint-Michel (Saint-Hubert) een kernspeler in de activiteiten tijdens het seizoen van de burlende herten. Zijn verantwoordelijke, Christian Dave, heeft een zeer duidelijke kijk op het onderwerp: *"We startten in 2001. Het begon allemaal met de vaststelling dat we op het massief van Saint-Hubert verdronken onder de toestroom van mensen, en dan vooral toeristische operatoren. Sommige kwamen uit Namen, andere zelfs uit Brussel. Zij vroegen woekerprijzen om in de Ardennen naar burlende herten te komen luisteren. Soms zagen we in Mochamps twee of drie autobussen toekomen. De mensen stapten uit en liepen kriskras rond. Het gevolg was dat de dieren wegbleven en er geen enkel burlend hert meer te horen was. We moesten reageren. Maar bussen verbieden om op een openbare weg te komen, dat kon natuurlijk niet. Dus kwamen we op het idee om de markt te breken met een aanbod van beter afgewerkte uitstappen tegen een prijs die elke concurrentie tartte. Onze doelstellingen waren duidelijk: mogelijk maken dat deze dieren zich in alle rust konden voortplanten en het publiek omkaderen om het te leren hoe het zich moest gedragen bij de dieren. Zo kon er naar de herten worden geluisterd in de beste omstandigheden (in een gesloten perimeter, met luisterpunten die enkel toegankelijk zijn voor groepen met een gids)."*

Een transversaal PARTNERSCHAP

Momenteel wordt de organisatie gecoördineerd door het CRIE, maar het DNF (Departement Natuur en Bos) vraagt de besluiten en verordeningen aan en zorgt ook voor het toezicht in de gesloten perimeter door zijn ambtenaren. De toeristische partners organiseren hun avonden met erkende gidsen en iedereen verdeelt de luisterpunten onder elkaar. Zo is er zowel samenhang als coördinatie. Zoals Christian zegt: *"We ontvangen de groepen op het CRIE. Maar we gaan ook lezingen geven voor bepaalde toeristische operatoren, zoals "Le Quartier Latin" in Marche-en-Famenne dat twee avonden per jaar organiseert, met een namiddag in een wellnesscentrum, een uiteenzetting en 's avonds luisteren naar het burlen, gevolgd door een maaltijd en een overnachting in het hotel, met ontbijt de volgende ochtend. Een dergelijke*

VERBONDEN *met de natuur*

Die avonden zijn ook een middel om de mensen weer te verbinden met het leefmilieu en met de natuur. *"'s Nachts zie je niet burlen, je hoort het. Dit is ongewoon en de sfeer is bijzonder, op een plek waar veel mensen zich niet op hun eentje zouden wagen als het donker is. Ze koesteren dus die momenten met begeleiding. Soms krijgen we meer uitgebreide vragen. Daarom bieden wij ook een weekend met een combinatie van het thema 'paddenstoelen', het burlen en het woud."*

www.criesthubert.be

Om naar burlende herten te luisteren in het woud van Anlier:

www.natureattitude.be

formule maakt mogelijk om een groen toerisme van het type 'diffuus' te ontwikkelen (minder intensief). Het aanbod moet vooral positief zijn, ten opzichte van het massatoerisme dat niet altijd zorg draagt voor het milieu. Het gaat ook niet op om tegen te zijn zonder een alternatief voor te stellen. En dat doen we."

VRAAG *en aanbod*

Het aanbod van het CRIE omvat een afspraak in het centrum rond 20 uur, een uiteenzetting over het leven van de hertachtigen en een uitstap in groep (maximaal 20 personen) naar omkaderde luisterpunten. En de vraag is groot: *"Van in de lente bellen er al mensen om zich in te schrijven. Eind augustus zitten we meestal al redelijk vol."*

NOG ENKELE ANDERE OMKADERDE LOCATIES OM OP EEN **RESPECTVOLLE MANIER NAAR BURLENDE HERTEN** TE LUISTEREN:

Wildpark van La Roche-en-Ardenne
www.parcagibierlaroche.be

Wildpark van Saint-Hubert
https://wallux.com/act/le-coin-gourmand-saint-hubert/2329

Domein van de Grotten van Han
www.grotte-de-han.be

En nog zoveel andere locaties ...
Alle data vindt u in onze agenda op
www.luxembourg-belge.be

IN ROCHEHAUT, BURLT HET HERT *altijd twee keer ...*

Een even belangrijke speler in het horecalandschap als het CRIE voor het burlen is **Michel Boreux**. Hij beklemtoont hoe belangrijk het herfstseizoen geworden is in zijn vak. Een verblijf dat altijd erg in de smaak valt, is een bezoek aan de hertachtigen in het dierenpark in het licht van schijnwerpers. *"Het is een aparte sfeer. De hinden komen eten en onze klanten kunnen ze dan aanraken. Het is een vredig moment. Het hert burlt echter en doet zijn werk. We horen de andere herten van ons dierenpark (zes verschillende soorten) op hun beurt burlen en antwoorden. Als ze er tegenaan gaan, lijkt het wel op een show in het sportpaleis, maar dan enkel met klank en zonder licht."*

VIJF WEKEN *geburl*

In het dierenpark burlen de herten langere tijd dan in het woud, waar de periode van 15 september tot de eerste dagen van oktober loopt. *"Bij ons gaan de herten door tot Allerheiligen bijna, omdat ze in een park niet gestoord, niet opgejaagd en niet bejaagd worden."*

NET ALS *garnalen*

"Wild eten in de Ardennen staat volgens de chef uit Rochehaut gelijk met garnalen gaan eten in Oostende. De mensen zijn tuk op wild, omdat het smakelijk en gezond vlees is. Maar in de herfst draait het niet enkel om wild op tafel. Het is ook een uitgelezen seizoen voor wandelingen, vooral op mooie nazomerdagen. Met het burlen is het de combinatie van deze elementen die de belangstelling voor deze herfstperiode doet toenemen. Hier in Rochehaut steken we in het begin van de winter vuurkorven aan en bieden we dranken van de streek aan. De sfeer is anders, het is typisch en tegelijk ongewoon voor wie niet van hier is ..."

Alles wat de gasten van de Ardennen kunnen waarderen!

www.aubergedelaferme.com

VAN HERTEN *en luchtbellen ...*

In 2014 verscheen in het dorp Freux, bij Libramont, een nieuw type toeristisch logies. **Véronique en Edouard de Fierlant** verhuren er heuse opblaasbare luchtbellen die 'sphairs' genoemd worden. *"Het hele idee is om uit te pakken met een ongewoon aanbod en ons domein voor het publiek open te stellen, maar dan wel omkaderd. De bovenkant van onze zes 'bellen' is doorzichtig, zodat onze gasten het gevoel hebben dat ze onder de blote sterrenhemel slapen."*

Nog apart is dat deze 'kamers' verplaatsbaar zijn. *"Dat geeft een verrassingseffect. De mensen weten niet precies waar ze zullen verblijven. We nemen ze met een lampje op het voorhoofd mee naar hun 'sphair'. Rondom is het pikzwart. Ze brengen de nacht door en ontdekken hun omgeving pas als de eerste zonnestralen verschijnen, wat vaak vrij vroeg is trouwens."*

De eigenaars kozen ervoor om dit concept te koppelen aan het luisteren naar burlende herten. *"Omdat ons domein uitgestrekt en rustig gelegen is, in een gebied waar hertachtigen wonen, kwamen we op het idee om ons logies te combineren met een originele manier om naar burlende herten te luisteren. Na een wandeling in het gezelschap van een specialist in wild, brengen de deelnemers de nacht door in hun sphair, in het hart van het woud. Als de herten die nacht burlen, en dat doen ze vaak en veel in dat goed bewaarde en bevoorrechte hoekje, wordt het gegarandeerd een moment om emoties te delen ..."*

www.domaineduchateaudefreux.be

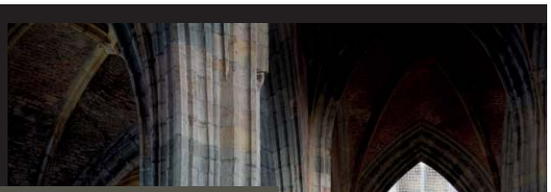

Ardenne Plaisir: het grote woud van Saint-Hubert verwacht u

Bent u in de buurt van de regio van Saint-Hubert, dan bestaat er een goed middel om alle geheimen te ontdekken die het historisch en het natuurlijk erfgoed van Saint-Hubert verbergt. Gewoon even vragen aan Richard Mignolet en het hele team van Ardenne Plaisir. De wandelingen met gids door het Ardense bosmassief zullen alvast uw verblijf onvergetelijk maken ...

Het aanbod omvat enkele ludieke en thema-activiteiten: van een heksenjacht tot een huifkartocht met Ardense trekpaarden, over de wandeling van de burlende herten in het woud. Zoom op twee activiteiten die zeker hoge ogen zullen gooien bij de fervente fans van geschiedenis, gastronomie en sport:

Zin om onze landschappen en onze lokale producten beter te leren kennen? Kies dan voor een **boswandeling met gids en picknick** onderweg. Na een verkwikkende tocht houdt u 's middags halt op een bivakplaats, waar u een gegarandeerd 100% Ardense picknick geserveerd wordt. op het menu alleen maar streekproducten: vlees en vleeswaren, groenten van lokale telers, brood, ambachtelijke boter en natuurlijk ook de typische kaas en bier. Deze picknickwandeling is ook de kans om de wandelaars te wijzen op het belang van de korte keten en van lokaal consumeren.

Interesse voor het
roemrijk verleden van Saint-Hubert?

Afspraak op de place du Fays onder aan de Abdij. Richard geeft u alle details over de historische site van de abdij, zowel binnen als buiten. Hij vertelt u ook de legende van de heilige Hubertus en de stichting van de abdij in 687 in het gehucht Andage, zoals Saint-Hubert toen heette. Volgens die legende werd het lichaam van de heilige Hubertus, de vroegere bisschop van Tongeren, naar de Ardennen verplaatst. Sindsdien zou de abdij van Andage abdij van Saint-Hubert hebben geheten. U hebt er zeker dorst van gekregen, op dus naar de Saint-Hu'BAR, het café naast de abdij.

Mooie momenten in het verschiet ...

Ardenne Plaisir
Richard Mignolet
+32 (0)498 57 37 08
info@ardenneplaisir.be
www.ardenneplaisir.be

GEDULD *en passie*

Marc Cimino is een doelbewust discrete man. Hij geeft les in de school van zijn dorp Grune, maar graveert ook wapens. Het vak dat hij in Luik leerde, oefende hij echter maar amper uit. Hij is vooral een groot kenner van Ardens wild, en dan vooral de hertachtigen, die hij met veel geduld en passie op de gevoelige plaat vastlegt.

Hij verklaart zijn passie voor het hert zo: *"Tijdens een uitje met de scouts ontmoette ik een hert dat enkele meters verder burlde. Ik was zowat twaalf en kreeg het toch benauwd. Ik heb vooral veel ophef gemaakt rond deze 'verschijning', dit moment van intense emotie. Ik ben daarna nog vaak teruggegaan naar het woud en ging er als tiener zelfs slapen. Na mijn huwelijk en voor ik les ging geven, bracht ik met mevrouw en baby soms twee uur in het bos door. We hebben ons huis in Grune gekocht om er dichter bij te wonen. Omdat ik de herten zo graag volgde, heb ik me aangesloten bij de VZW Solon, die er acties rond opzet. Ik wou aantonen dat er nog andere manieren zijn om te jagen. Je neemt foto's en raapt geweien op door de jaren heen. Door deze methode krijg ik een goed idee van de leeftijd van de hertachtigen. In het begin vonden ze ons lastpakken. De wereld van de jacht heeft ons enkele stokken in de wielen gestoken, maar nu zijn we aanvaard. De jagers laten ons toe in het woud en, in ruil voor goede werkwijzen, geven wij ze informatie over de herten die wij volgden."*

TITAN IN VOLLE LICHT

"Er is een hert met de bijnaam Titan, waar ik honderden foto's van heb. Samen met Philippe Moës zijn we het tientallen keren gaan observeren. Op een dag ging ik alleen en heb ik het een uur lang voor de eeuwigheid vastgelegd, in telkens weer ander licht."

ONTMOETINGEN *doen en delen*

Het leven bestaat uit ontmoetingen en uitwisselingen. Zo kruist Marc het pad van Didier Robe, privé-bewaker in Nassogne: *"Hij deelde mijn passie voor het woud. Hij heeft me zijn vertrouwen geschonken en mij partij doen trekken van een prachtig grondgebied om foto's te nemen. Iedereen was tevreden. Maar dan schudde Nassonia de kaarten wat dooreen. Al mijn foto's werden genomen in het woud rond Nassogne en Grune. Ik wou echt geen lange afstanden afleggen voor foto's. Vooral niet omdat ik er commercieel niets mee doe. Ik heb nog nooit een gravure of een tekening van mijn hand verkocht".*

Digitale SCHETSEN

Marc houdt van het ongerepte woud, *"daar waar je niet weet waar het wild zich verbergt, waar je het moet zoeken."* Hij maakte de hele evolutie van de fotografie mee: *"Toen ik begon, in de jaren '90, stond het digitale in zijn kinderschoenen en maakte ik schetsen. Ik had wat getekend toen ik wapens graveerde. Maar ik beschouw mezelf als een levensgenieter en dus moet ik graag doen wat ik doe en tekenen is mijn ding niet echt. Ik ben ook de peter van de fotograaf Philippe Moës. Toen hij jong was, nam ik hem naar het woud. Hij is mijn 'Meester' ter zake geworden. Hij was het die mij leerde fotograferen. Ik moet toegeven dat ik in het begin alles in het werk stelde om toegang te krijgen tot het woud en vooral om 'mijn' herten (terug) te zien."*

EEN FOTO *met een verhaal*

Af en toe geeft Marc een PowerPoint-presentatie met zijn foto's: *"Ze hebben elk hun eigen verhaal en ik vertel het graag. De belangrijkste eigenschappen voor dierenfoto's zijn geduld en kennis van het terrein, die tot onwaarschijnlijke beelden leiden. Sommige hebben me erg nederig gemaakt. En innerlijk welzijn, een zekere gemoedsrust gegeven. Ik besef heel goed dat ik het ongelooflijk trof om dergelijke zeldzame momenten te mogen beleven. Ik had het voorrecht om beren en wolven te zien in de Abruzzen, maar de onvergetelijkste ogenblikken van mijn leven heb ik toch in de Ardennen beleefd."* En hij somt meteen enkele voorbeelden op.

NAPOLEON EN DE ORVAL

"Ik was op jacht op Napoleon, een 18-ender met een gewei in de vorm van een Orval-glas. Na drie weken van gemiste afspraken vertelde mijn echtgenote me dat ze herten had gezien op een open plek. Het is al bijna zeven uur in de ochtend, al redelijk laat in mijn ogen. Ik parkeer mijn jeep en laat mijn zware telelens en statief in de koffer liggen. Ik trek er naartoe zonder camouflage, maar vooral zonder veel overtuiging. Plots zie ik, achter een reliëf, geweien in tegenlicht. Ik heb zowat twintig foto's genomen."

NAAST TWEE EVERZWIJNEN

"Op een ochtend lag ik op de uitkijk voor herten. Ik zie helemaal niets tot het licht begint te worden. Een hert loopt voorbij, ik mis het. Ik sta recht om te zien waar het gebleven is en zijn sporen te volgen. Ik ga terug naar mijn schuilplek en hoor geritsel. Ik kijk en sta oog in oog met twee everzwijnen die al drie uur lang enkele meters verder lagen te slapen. Een ervan tilt het hoofd op, al even verbaasd als ik ..."

LES TRAPPEURS *in Laneuville-au-Bois*

Het is zo fijn om te delen waar je van houdt ...

Bernard Iweins is al van kindsbeen af verliefd op de natuur. In het begin wou hij een B&B openen in Bretagne, een streek waar hij dol op is. Maar hij kwam terug naar de Ardennen omdat hij "het nergens anders zag gebeuren". En hij vestigde zich in het wondermooi klein gehucht Laneuville-au-Bois om er gastenkamers aan te bieden.

Als kind kwam Bernard naar het dorp waar zijn tante en zijn meter woonden: *"Ik bracht er een maand vakantie door, zwierf door de bossen, ging vissen ... Later kocht ik het terrein over van mijn oom en in 2008 begon ik met de bouw van een zo milieuvriendelijk mogelijke woning, in harmonie met de omgeving. Alles is van hout, van geraamte tot beplating, zowel binnen als buiten. In het huis is het hout bekleed met een milieuvriendelijke laag beits die voor het speelgoed van de kinderen wordt gebruikt. Je zou zonder enig risico van de muren kunnen likken! Er zijn geen slechte golven. In het begin was er ook geen wifi. Maar de vraag is te groot. Ik sluit hem wel af als er niemand is. Ik wou een zo gezond mogelijk huis, voor mij en voor mijn gasten."*

KOST *en inwoon*

"Ik heb gekozen voor de formule 'gastenkamers en -tafel' omdat ik 23 jaar lang in het toerisme heb gewerkt. Ik organiseerde sportstages voor kinderen, in de zomer in Bretagne en in de winter in de bergen, altijd op plekken waar de natuur erg aanwezig is. Ik heb altijd graag contact gehad met mensen. Ik heb ook een opleiding in een hotelschool gevolgd. En ik moet toegeven dat ik koken alsmaar leuker ga vinden. De tijden veranderen op dat vlak. Vroeger serveerde ik een dagschotel en gastronomische menu's de naam waardig voor

55 €. De dagschotel was toen niet erg in trek. Vandaag is het omgekeerd en loopt de dagschotel goed. Ik serveer dan ook forel van Freux, bizonvlees van Recogne … En omdat ik dol ben op vissen, breng ik ook dagverse forellen op tafel. En natuurlijk het onontkoombare wild tijdens het seizoen, vaak bereid met paddenstoelen die ik samen met mijn zoon Victor ga plukken. Als we grote hoeveelheden oogsten, droog ik ze".

TREKKERS EN TRAILERS *welkom*

"Mijn klanten zijn voor 80% Nederlandstaligen, 10% Walen, waaronder veel uit Dinant, en 5% Brusselaars. De rest komt uit Duitsland, Engeland, Frankrijk en de rest van de wereld. Ik spreek graag een cliënteel van trekkers of mountainbikers aan. Ook de liefhebbers van trails zijn meer dan welkom. We zijn ideaal gelegen, op 75 minuten van Brussel en op 5 minuten van de N4. Er zijn veel prachtige circuits voor tochten, in elk seizoen, waaronder drie fantastische routes die bij ons vertrekken en die ik vaak met de mountainbike doe. Ik stel alle NGI-kaarten van de regio ter beschikking van mijn gasten. Ik kan ze adviseren op basis van hun smaak en capaciteiten. Ik kan de mensen ook begeleiden op een paddenstoelwandeling, om ze dan in de winter soep te serveren in het bos, een kleine barbecue te organiseren, …"

Gelukkige GASTEN

Het gastenboek van Les Trappeurs staat vol lovende woorden *"Ik onthaal veel echte mensen, mensen met een echte passie voor de natuur, zoals ik".* In de herfst werkt Bernard samen met een natuurgids die aan het eind van de maaltijd bij de gasten komt zitten. *"Hij geeft een uiteenzetting over het leven van het hert, toont hun geweien, geeft een boeiende PowerPointpresentatie … Daarna neemt hij de mensen mee naar het woud, waar hij de drukste plaatsen vermijdt. Hij legt geen minimaal aantal deelnemers op, zoals vaak gebeurt. Als een stel het hem vraagt, gaat hij gewoon met hun beidjes op stap… Het is zaak om soepel te zijn en die kleine toemaatjes aan te bieden. Onlangs wilden twee motorrijders uit Londen de musea van Bastenaken bezoeken. Omdat het regende, heb ik ze gebracht met de auto. Mijn gasten waarderen ook het ontbijt met producten van de streek: honing en huisgemaakte confituren, rabarbermoes, appelsap van de boomgaard … Bij het aperitief krijgen ze bloedworst van bij Petitjean in Libramont, die als de beste van de regio bekend staat … "*

Laneuville-au-Bois – C2

Les Trappeurs
Laneuville-au-Bois, 36a
B-6970 Tenneville
+32 (0)475 48 98 40
bernard@lestrappeurs.be
www.lestrappeurs.be

PROMOTIE – BLIK OP DE ARDENNEN

Speciale herfstaanbieding 2018!

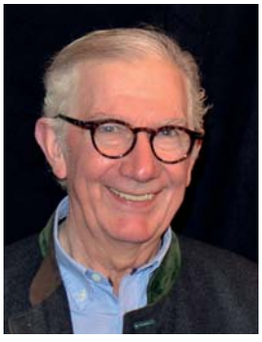
100€ korting op uw weekend bij Les Trappeurs

Twee overnachtingen in een tweepersoonskamer met adembenemend uitzicht op de bossen van Saint-Hubert. 1 speciale avond rond het burlen van herten, in het gezelschap van een natuurgids (uiteenzetting, film gevolgd door een nachtwandeling om naar burlende herten te luisteren). Dagmenu met herfstsmaken voor twee personen op de twee avonden (zonder drank).

349€, alle taksen inb. (in de plaats van 449€) voor de lezers van Blik op de Ardennen!

Een CONNOISSEUR

Als er in de Ardennen al een man is die het wild goed kent, in alle opzichten, dan is het **Pierre Protin**. Deze kleinzoon en zoon van een slager belandde al heel jong in deze heel aparte wereld. En hij wijdde er zijn hele beroepsleven aan, tot hij onlangs zijn zaak overliet aan Gerald Enthoven, die hij blijft adviseren.

ALLEEN WILD *uit de Ardennen*

"In België zijn er genoeg everzwijnen voor ons. Wat de hertachtigen en reeën betreft, is er een klein tekort, maar dat wordt ingevuld door invoer uit de Oost-Europese landen en Nieuw-Zeeland. Dat geldt niet voor ons. Wij werken enkel met Ardens wild uit een gebied in een straal van 70 km rond Florenville. Dat betekent enkele honderden dieren per weekend. We hebben overeenkomsten met de jachteigenaars, soms al veertig jaar lang. We weten echter nooit op voorhand wat ze zullen schieten. Dat is het moeilijke in ons vak, je moet reactief kunnen zijn."

Strenge CONTROLES

Omwille van de voedselveiligheid bemonstert een dierenarts elk dier voor analyse. *"We krijgen vaak het resultaat nog dezelfde dag, als de dierenarts vroeg komt. Dan verwijderen we de huid en komt de dierenarts terug om er de gezondheidsstempel van het FAVV op aan te brengen. Vervolgens versnijden we het dier, volgens de bestellingen. De vraag blijft toenemen. Vroeger was wild een specialiteit die maar in weinig supermarkten werd verkocht. Vandaag is het overal te koop."* In Wallonië zijn maar vijf instellingen erkend voor het versnijden van wild, waarvan vier in Belgisch Luxemburg, namelijk in Bertrix, Houffalize, Florenville en Bastenaken.

BIOLOGISCHER *dan bio*

En Pierre gaat verder: *"Wildvlees is natuurlijk, biologischer dan bio, zeer gezond en rijk aan eiwitten en Omega 3. Dat komt omdat dieren zoals reeën en hertachtigen enkel planten eten. Het is een van de natuurlijkste en gezondste vleessoorten die er zijn. Er komen ook alsmaar meer bereidingen op basis van wildvlees bij, zoals everzwijnworst. Bij Salaisons de la Semois worden tonnen vleespastei geproduceerd. Salaisons Blaise in Florenville specialiseerde zich in producten op basis van wild, zoals veel slagers en handelaars in fijne vleeswaren … Velen toonden zich erg vindingrijk door bijvoorbeeld wild te mengen met bier. Dan denk ik meteen aan de bereide gerechten van Chez Léo in Bastenaken, een heus instituut in de provincie. Hun topproduct is gemarineerd everzwijn, dat*

het hele jaar door op de kaart staat. Het is een product dat erg goed verkoopt. Ze hebben ook een locatie waar ze bereide gerechten produceren, met een hoofdrol voor wild, vooral ree en everzwijn."

EEN BEROEP *met toekomst?*

"Ja, de toekomst van ons beroep is omzeggens verzekerd, omdat de afgeschoten dieren altijd opgegeten zullen moeten worden om zo de wildpopulatie in onze bossen te reguleren. Ik denk trouwens dat we in onze provincie meer de nadruk zouden moeten leggen op de consumptie van wildvlees. Dat zou de prijs van het wild van de lokale jachten ondersteunen. In streken zoals de Elzas, Andalusië of in Duitsland wordt er het hele jaar door wild afgeschoten en gegeten. Zelfs op Mauritius staat er hert op de kaart van januari tot december. Het vlees smaakt er daarom niet erg anders, maar de bereidingen verschillen wel. De mensen komen in de herfst naar de Ardennen voor het wild. Buiten het jachtseizoen is er forel en everzwijn die het ganse jaar kunnen gegeten worden in verschillende vormen. Everzwijn of varken, dat is toch hetzelfde." Behalve dan dat Pierre vooral een connoisseur is van wild. En dat de dieren uit onze kwekerijen een iets meer uitgesproken smaak hebben. Dit gezegd zijnde, smakelijk!

RECEPT

REEBOUT
MET OUDE MOSTERD EN HAZELNOOTJES

EEN ANDER SERVEERIDEETJE

INGREDIËNTEN VOOR VIER PERSONEN:

- 900 G REEBOUT OF REERUG
- 1 EL OUDE MOSTERD
- 1 EL GEMALEN HAZELNOOTJES
- 1 EL GEMALEN AMANDELEN
- 1 EL BOTER
- 500 G LANGWERPIGE (CORNE DE GATTE) OF NICOLA–AARDAPPELEN (NIEUWE AARDAPPELEN)
- GROENTEN: WORTELEN, RAAPJES, BOONTJES, ENKELE ROOSJES BLOEMKOOL
- 1 GLAS RODE PORT
- 4 EL VERSE ROOM
- 1 EL ROZE PEPER

BEREIDING:

- HET VLEES LICHTJES INSTRIJKEN MET EEN MENGELING VAN OUDE MOSTERD EN GEMALEN HAZELNOOTJES EN AMANDELEN. OP SMAAK BRENGEN MET ZOUT EN PEPER.
- DE OVEN VOORVERWARMEN OP 220°.
- EEN EETLEPEL BOTER IN DE PAN DOEN. ALS DE BOTER KNETTERT, HET REEGEBRAAD AAN ALLE KANTEN AANBRADEN. HET GEBRAAD IN DE OVEN BAKKEN, ONGEVEER 20 MINUTEN OP 220°.
- DE AARDAPPELEN KOKEN (ONGEVEER 20 MIN.) EN IN EEN ANDERE KOOKPOT ALLE GROENTEN (BOONTJES, RAPEN, WORTELEN, BLOEMKOOL).
- HET VLEES VERWIJDEREN EN ENKELE MINUTEN LATEN RUSTEN, ZODAT DE WARMTE ZICH BINNENIN VERSPREIDT. WARM HOUDEN.
- HET ACHTERGEBLEVEN AANBAKSEL AFBLUSSEN MET EEN GLAASJE RODE PORT. LOSROEREN MET EEN SPATEL EN AAN DE KOOK BRENGEN. VIER LEPELS VERSE ROOM TOEVOEGEN EN LATEN INKOKEN.
- OP SMAAK BRENGEN MET ZOUT, PEPER EN ENKELE KORRELTJES ROZE PEPER.
- HET VLEES IN FIJNE SNEETJES SNIJDEN (HET MOET NOG MOOI ROZIG ZIJN).

OP HET VERWARMDE BORD SCHIKKEN: DE SNEETJES REE MET SAUS, ENKELE NIEUWE AARDAPPELEN, DE GROENTEN DIE GEWOON EVEN IN DE BOTER WERDEN GEDAAN NADAT ZE GAARGEKOOKT WERDEN.

WIJN: EEN RODE LOIRE (SAUMUR–CHAMPIGNY) OF EEN GOEDE CÔTES–DU–RHÔNE (SAINT–JOSEPH).

NIET ZONDER KENNIS *van zaken*

TONY ROCK IS HOOFDVERPLEGER IN EEN ZIEKENHUIS IN LIBRAMONT EN DOCEERT AAN DE HOGESCHOOL ROBERT SCHUMANN. HIJ IS AFKOMSTIG VAN SAINT-HUBERT EN VOLGDE IN 1995 EEN OPLEIDING TOT NATUURGIDS BIJ DE NATURALISTENKRING VAN BELGIË. DAAR HIELD DEZE GEDREVEN NATUURLIEFHEBBER HET ECHTER NIET BIJ. HIJ VOLGDE NOG TAL VAN BIJKOMENDE OPLEIDINGEN EN BOUWDE INTUSSEN RUIM ERVARING OP. VANDAAG IS HIJ EEN DOORGEWINTERDE SPECIALIST IN PADDENSTOELWANDELINGEN.

Hij heeft deze wandelingen sterk zien evolueren. *"De vraag naar wandelingen met een gids stijgt fors. Er is ook de dag van het "Chalet aux Alouettes" op 16 september. Wij beperken het aantal deelnemers tot maximaal 30 tot 40. Maar we verkiezen kleinere groepen. We voelen dat de mensen er echt nood aan hebben om terug te gaan naar de natuur, om aan te raken, te ruiken, te begrijpen … Daar is geen hele reeks wetenschappelijke benamingen voor nodig. Ze willen concrete dingen leren. Soms stellen wij een wandeling voor om grondiger kennis te maken met vijf paddenstoelen."*

BELANG *en rol*

"De wandelingen met paddenstoelen als thema zijn niet enkel bedoeld om ze daarna op te eten. Ze zijn nuttig om de mensen te interesseren voor het milieu en ze het belang en de rol van paddenstoelen te doen inzien. In 2016, toen er niet veel paddenstoelen waren, hebben we uitgelegd hoe dat kwam en er maar een minimum geplukt, ook al slaagden we erin om in de streek van Saint-Hubert

een honderdtal verschillende soorten te vinden. De giftige hebben ook hun rol in de natuur, als afbrekers van organisch materiaal. Wij lichten de leefwijzen van de paddenstoelen toe, zoals het feit dat ze heterotroof zijn. Met andere woorden, ze hebben de andere nodig voor hun ontwikkeling, in tegenstelling tot planten zoals gras die voor zichzelf volstaan. De groepen komen nu niet meer noodzakelijk om meer zeldzame plekjes en soorten op te duikelen. Ik leid ze graag naar locaties die qua biotoop en dus soorten verschillend zijn. Ik leg de klemtoon op de bescherming van de natuur en van de paddenstoelen. Dat wil zeggen niet automatisch alles meegraaien wat je vindt, ook al zijn het hanenkammen of boleten, kwestie van de soorten in stand te houden. Ik doe het zo als ik alleen ben en ik spoor de groepen aan om hetzelfde te doen. Sommige paddenstoelen staan op de lijst van bedreigde soorten. Als we er vinden, nemen we er eentje mee voor de tentoonstellingsruimte of voor pedagogische doeleinden, om duidelijk te maken welke soorten behouden moeten blijven. Ik denk onder meer aan de schubbige boleet die zeldzaam wordt."

ELK *jaar* IS ANDERS

"Geen twee jaren zijn gelijk. De paddenstoel wordt beïnvloed door de cyclus van de seizoenen, door de temperatuur, de vochtigheid, de zuurte van zijn bodem, het reliëf en de blootstelling aan de zon … Van jaar op jaar kunnen sommige elementen veranderen. Een paddenstoel kan enkel groeien als hij vocht krijgt en als de temperatuur vrij plots en minstens 4°C stijgt. Sommige ontluiken in twee of drie uur. Ze zijn eivormig om 9 uur en helemaal open om 12 uur. Andere nemen meer tijd … De herfst is het seizoen waarin driekwart van de paddenstoelen van het jaar opengaan, door de temperatuurverschillen, de vochtigheidsgraad, de warmte die de grond in de zomer opstapelde, …"

DE TAXONOMISCHE *boom*

"Alsmaar meer mensen zijn thuis in paddenstoelen. Sommige volgden al een opleiding of kochten boeken … waarin soms fouten staan. De wetenschappelijke mycologen zijn het zelfs niet altijd met elkaar eens, op internationaal vlak. De indeling van de paddenstoelen in categorieën evolueert voortdurend. Ze worden niet enkel ingedeeld volgens hun anatomische aspecten, maar ook volgens de genetica die minder en minder geheimen heeft voor de wetenschappers. De taxonomische boom van de paddenstoelen verandert dus ook geregeld."

ANEKDOTES *en* *ranteiten*

'Ik heb al gezien hoe mensen zich op paddenstoelen storten en ze rauw opeten omdat ze gehoord hadden dat ze eetbaar waren. Op een dag kreeg ik op mijn dienst in het ziekenhuis drie meisjes die een mengeling van allemaal giftige paddenstoelen hadden gegeten! Elk jaar zijn er vergiftigingen, soms met dodelijke afloop. Het is soms vreemd met paddenstoelen. Neem nu de oranjegroene melkzwam. Hij is eetbaar, maar je watert bloedrood als je ervan eet. Sommige namen geven ook de werkelijkheid niet weer zoals de doodstrompet die volkomen eetbaar is, terwijl je maar beter niet gaat kluiven aan de voorjaarskluifzwam, die erg giftig is. De grote kale inktzwam is eetbaar, op voorwaarde dat je de drie dagen daarna geen alcohol drinkt …"

Het is dus erg belangrijk om goed op de hoogte te zijn. Zeker omdat er vandaag geen enkel reglement bestaat voor de paddenstoelwandelingen. Er is ook geen enkele titel vereist voor de gids ter zake. *"Ik wil niet meteen voor mijn winkel prediken,"* besluit Tony, *"maar het is toch altijd beter om op stap te gaan met erkende gidsen, mensen die deskundig zijn in paddenstoelen, zoals François Zabus, André Pierlot, Paul Pirot, Dany Barthélémy, Olivier Mathot…"* Experts die soms met twee gidsen en de pedagogische en wetenschappelijke aspecten onder elkaar verdelen.

Tony Rock
+32 (0)497 80 91 35

DE ARDENNEN *te voet*

Dankzij hun rijke en afwisselende landschappen en interessante hoogteverschillen oefenen de Ardennen al vele jaren een grote aantrekkingskracht uit op stappers, trekkers en wandelaars. Een van de voorlopers op dit gebied is **Denis Jusseret** en zijn Maison de la Randonnée – GTA Belgique. Samen met anderen legde hij zich toe op de aanleg van circuits met namen als Transardennaise, Transgaumaise, Transfamenne of 'Van de Eifel naar de Ardennen'. Al deze circuits hebben ook vandaag nog een uitstekende reputatie, ook al werden ze soms herwerkt.

In het hart van de toeristische regio die zich uitstrekt tussen La Roche-en-Ardenne, Saint-Hubert en Bastenaken, nodigen de vijf lussen van het pad van de vallei van de Ourthe en van de Laval uit om onbekende Ardennen te doorkruisen, waarvan u zeker de gebruiken, fauna en flora zal weten te waarderen.

OP ZOEK *naar paddenstoelen*

In 1995 werd de paddenstoel als thema gekozen voor de aanleg en als benaming van vijf stervormige lusroutes rond Beauplateau. Ze zijn samen 105 km lang en elke route kreeg de naam van een paddenstoel (zie hieronder). Ze kaderen in een geheel van routes die het mooie Ardense grondgebied van de streek van Sainte-Ode opwaarderen. Het natuurlijke en nog ongerepte karakter van deze streek biedt een uitzonderlijk kader voor tochten en om ontdekkingen te combineren met ontspanning met het hele gezin.

- De **centrale lus**, die de oesterzwamroute (Pleurote (5,5 km – T7) verbindt met de Primordiumroute (2 km – T8)
- De dooierzwamroute (Girolle - GTA 1) 17,8 km / 4h15
- De eekhoorntjesbroodroute (Cèpe de Bordeaux - GTA 2) 26,8 km / 6h30
- De vliegenzwamroute (Agaric - GTA 3) 17,8 km / 4h
- De inktzwamroute (Coprin - GTA 4) 16,3 km / 4h
- De grote parasolzwamroute (Lépiote - GTA 5) 6 km / 6h45

Deze lussen worden gedetailleerd beschreven in het opmerkelijke werk "Op stap in de Ardennen". De beschrijvingen zijn erg volledig, met regionale recepten en producten en een voorstelling van de andere activiteiten van het Maison de la Randonnée – GTA Belgique (Gastenkaart van de Ardennen, GTA-themawandelingen, roadbooks en kaarten, Ardenne Bike Tours...).

DEZE SOEP WORDT GESERVEERD TIJDENS DE PADDENSTOELWANDELINGEN DIE DE TOERISTISCHE DIENST (SYNDICAT D'INITIATIVE) VAN SAINTE-ODE ORGANISEERT (SEPTEMBER–OKTOBER).

*champignon*SOEP

INGREDIËNTEN VOOR ACHT PERSONEN

1 PREIWIT · 1/2 VENKEL · 2 KNOFLOOKTEENTJES · 1 KG VERSE CHAMPIGNONS · 1 HANDVOL DROGE CHAMPIGNONS · 50 G BOTER · GEVOGELTEBOUILLON · VLOEIBARE VERSE ROOM · ZOUT · PEPER

- Week de avond voordien de droge champignons in lauw water.
- Snijd de prei en de venkel.
- Braad de gesneden groenten en de knoflook gedurende ongeveer vijf minuten aan.
- Voeg dan de in kwartjes gesneden verse champignons, de droge champignons en het weekwater toe.
- Braad nog 5 tot 10 minuten aan.
- Bedekken met gevogeltebouillon.
- Ongeveer 30 tot 45 minuten laten garen met deksel.
- Mixen.
- Op het laatste moment room bijvoegen naar smaak.
- Op smaak brengen.

DE ARDENNEN MET STICKS

Klassiek stappen heeft een nieuwe dimensie gekregen, nu het 'nordic' geworden is. Deze sport wordt beoefend met een paar sticks en is bewezen goed voor de gezondheid. U doet aan nordic walking en u wil nieuwe routes verkennen? Saint-Ode is de eerste regio van Belgisch Luxemburg die inzoomt op nordic walking. Grijp deze kans dus en kom trekken in het Ardenne Nordic Park, een must van de Belgische Ardennen (www.ardenne-nordic-park.be).

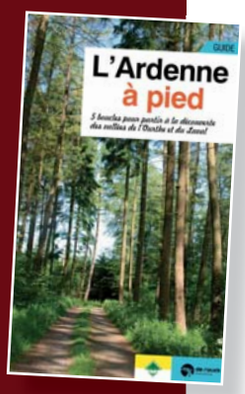
Er werden speciaal zes routes van 2 tot 18,5 km aangelegd voor nordic walkers, vanuit verschillende dorpen van Sainte-Ode:

- Amberloup: de Nordic Circuit Training (3,4 km/NCT)
- Beauplateau: de Tour du Rancourt (7,5 km/NW1+NW2)
- Amberloup: de Tour d'Orti (9 km/NW3)
- Lavacherie: de Méridionale (12,5 km/NW4)
- Houmont: de Tour du Laval (18,5 km/NW5)

Deze routes kunnen gedownload worden op smartphone en GPS en op de apps SityTour en Cirkwi. Het is aanbevolen om de wandelkaart te kopen bij de toeristische dienst van Sainte-Ode of in lokale winkels.

Promotie – Blik op de Ardennen

Sainte-Ode, streek van natuur en geschiedenis

Op stap in de Ardennen
Elke trekker kan het boekje en de NGI-kaart van de wandeltochten aankopen voor de promotieprijs van 15 € (port inbegrepen*) in de plaats van 32,50 €. Rechtstreeks te betalen op de rekening BE33 7510 0295 9146 van de toeristische dienst van Sainte-Ode (als opmerking: FR of NL versie / Promotie BoA).
**Kosten voor het buitenland: + 10 €*

Z Card
Een folder met alle info over de toeristische troeven van de regio wordt op verzoek verzonden.

Trekken zonder bagage in Sainte-Ode
Logies in een hotel ***, B&B ***, camping ***, landelijke gîtes of gîtes op de hoeve.

Bereikbaarheid
Met de auto via de N4 of met de trein (overbrenging mogelijk op aanvraag)

La Maison de la Randonnée – GTA Belgique
route des Courts Champs, 4
B-6680 Sainte-Ode
+32 (0)61 68 88 02
contact@gta.be
www.gta.be

Syndicat d'Initiative de Sainte-Ode
www.sainte-ode-tourisme.be

Foto's artikel Laetis reportage 2012, FTLB/P. Willems - DB Creation, O. Embise, G. Jadoul, M. Boreux, Ardenne Plaisir, M. Cimino, Les Trappeurs, Ph. Moës, P. Protin, T. Rock, I. Jusseret,

Weekend van de Landschappen in Belgisch Luxemburg

Ongewoon weekend

IN DE ARDENNEN

Voor zijn tiende verjaardag stelt het Weekend van de Landschappen activiteiten voor rond ongewone en middeleeuwse thema's. Op 29 en 30 september komen de mooiste landschappelijke sites volop tot leven, tot groot genoegen van groot en klein, natuurliefhebbers, fijnproevers en al wie graag op ontdekking gaat. In de vier hoeken van de provincie zijn er van die atypische plekken als nergens anders, die ons meevoeren naar een denkbeeldige wereld.

Deze plekken buiten de platgetreden paadjes hebben de organisatoren van het Weekend van de Landschappen geïnspireerd om op zoek te gaan naar onze Gallo-Romeinse voorouders, mee te doen aan een raadselspel tussen de ruïnes van het kasteel van La Roche-en-Ardenne of de sfeer te herbeleven van een dorp op de klanken van de troubadours.

Van smulmomenten tot verbazende ontdekkingen ... Laat u leiden, het is deze kant op.

Buitengewoon Wallonië 2018

IN BERTRIX OP ZATERDAG CULINAIRE ONTDEKKING *in het hart van de leisteenmijnen*

In Bertrix rest er nog een getuige van de zware arbeid van de leisteenmijnwerkers: de oude Morépiregroeve. De site is intussen omgebouwd tot ontdekkingscentrum en neemt de bezoeker mee om kennis te maken met het beroep van 'scailton', zoals de Ardense mijnwerker heette, tijdens een ondergronds bezoek tot 25 meter diep.

Op deze culinaire tocht in de mijn van **'Au cœur de l'ardoise'** krijgt u een aperitief en soep met brood geserveerd. In het gezelschap van een gids die u alles en nog meer vertelt over de geschiedenis van de ontginning van de leisteen, daalt u af in de ingewanden van de aarde, voor een verrassende en ongeziene ontdekking. Het hoofdgerecht wordt opgediend in aanwezigheid van lokale producenten. Het wordt allemaal nog duidelijker gemaakt met een tentoonstelling van foto's, langs de hele ondergrondse route. De dappersten kunnen zich voor of na de wandeling uitleven in het klimbos.

www.bouillon-tourisme.be

IN CHAMELEUX

OP ZATERDAG EN ZONDAG

HET DORP VAN DE

onoverwinnelijke Gaumezen

Welkom in dit dorp dat op geen ander lijkt. Deze oude Gallo-Romeinse nederzetting van Chameleux wordt het decor voor een schattenjacht met het hele gezin. Los de raadsels op en u vindt de geheime ingrediënten van het toverdrankje dat onoverwinnelijk maakt. Om zo genoeg krachten op te doen om menhirs te werpen. Doet het u denken aan een bekende strip? Dat kan. Maar dit is nog maar een kleine greep uit wat u die dag wacht, want het orgelpunt van de dag, dat zijn de vrije tochtjes te voet of met de fiets en ook de rondleiding op de site, met onderweg een lekkere pauze en animatie voor de hele familie.

www.soleildegaume.be

IN NASSOGNE OP ZONDAG

Herten en varkens

LANGS BERG EN DAL

Een picknickwandeling met het gezin, als dat niet leuk klinkt. Neem uw mandje vol streeklekkers mee voor een tochtje door de mooiste landschappen van het bosmassief en laat het u smaken midden in de natuur. U bezoekt de fokkerijen van herten en varkens die de faam van het grondgebied van Nassogne maken. Ga helemaal op in de legende van de heilige Leonardus, deze kluizenaar die een schuiloord vond in dit woud, dat nu eens geheimzinnig en dan weer welwillend is. En natuurlijk is er langs het hele parcours voor animatie gezorgd.

www.onbouge.be

IN BASTENAKEN

OP ZATERDAG EN ZONDAG

Het ongewone dorp OP

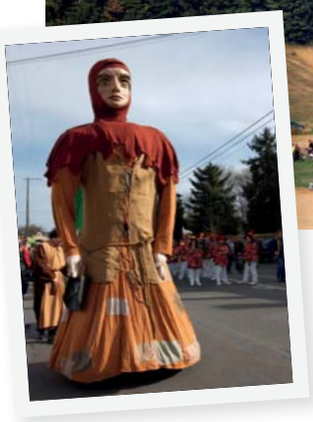
DE HEUVEL VAN HET

MARDASSON

Gans het weekend lang komt de site van de heuvel van het Mardasson volop tot leven, om het hele gezin aan te spreken. Op het programma staat afwisselende animatie op een herinneringsplek die niet meer moet voorgesteld worden. Een zoekspel brengt u langs de lanen van deze plek die zo beladen is met emotie. Op zaterdag zijn de jongeren aan zet, met graffiti, een 'Freestyle' park en artistieke animatie. Op zondag kunnen gezinnen kennismaken met de lokale producten en de geheimen van hun fabricage. Houten spelen zullen uw kinderen weghalen van hun schermen. De kroon op dit alles is dat iedereen een vredesboodschap kan tekenen of schrijven op het grote herdenkingsfresco.

www.paysdebastogne.be

IN WELLIN OP ZATERDAG

De middeleeuwen IN WELLIN, OP DE FIETS

Duik in het hart van de ongewone landschappen van Wellin langs een muziekroute op de fiets. Troubadours geven onderweg het trapritme aan. U komt allerlei overblijfselen tegen, zoals de ruïnes van de oude molen van Lomprez. Middeleeuwse animatie maakt de belevenis nog echter, onder meer met de enscenering van lokale legendes door rasvertellers. Voor het ongewone zorgen de beroemde reuzen van Wellin, die uitzonderlijk naar buiten komen en met u afspreken op het parcours. Zo kunnen ze nog eens de benen strekken, want anders komen ze alleen maar buiten met carnaval!

www.saint-hubert-tourisme.be

IN LA ROCHE-EN-ARDENNE

OP ZONDAG *Middeleeuwse* FESTIVITEITEN OP HET KASTEEL

Hebt u ooit al eens willen teruggaan naar de tijd van de ridders en de middeleeuwse feesten? Dit is het moment. Welkom in het feodaal kasteel dat uittorent boven het lieflijke dorp waar de Ourthe door stroomt. Doe mee aan het spel van Excalibur en los de raadsels op om de volledige outfit van een ridder te reconstrueren. Daarna is het tijd voor een middeleeuws vieruurtje met lokale smaken. Het zou kunnen dat het spook van Berthe met ons mee wandelt om u door deze geheimzinnige ruïnes te leiden. Maar ze doet geen kwaad, hoor.

www.coeurdelardenne.be

IN SALMCHÂTEAU

OP ZATERDAG EN ZONDAG SALMCHÂTEAU, *dorp van de olifanten*

Op de hoogtes van Salmchâteau kunt u tijdens een wandeling met gids de mooiste uitzichten op de vallei bewonderen. Laat u charmeren door het kasteel van de Graven van Salm en zijn torens van typische steen. Er wordt ruim plaats gemaakt voor folkmuziek, die meteen een middeleeuwse sfeer schept. Kinderen komen ook aan hun trekken, tijdens de creatieve workshop en het knutselen rond het thema van de olifant. Maar wat moeten olifanten in Vielsalm? De animatie is bedoeld als hulde aan commandant Laplume, een personage uit Vielsalm dat olifantentemmer werd in Afrika.

www.haute-ardenne.be

"Uit ons vrijwilligerswerk spreekt vooral die solidariteit die ook bestond tussen de fabrieksarbeiders vroeger."

IN ATHUS OP ZONDAG

OP ONTDEKKING VAN DE OVERBLIJFSELEN *van de industriële periode* IN ATHUS

Van de achttiende tot midden de twintigste eeuw was Athus een parel van de metaal- en staalbewerking. Deze activiteit is een organisatie van de toeristische dienst van Aarlen, in samenwerking met het museum 'Athus en het Staal', en neemt u mee in de sporen van dit industrieel verleden.

U vertrekt voor een voetrally met een ludieke vragenlijst en thema-activiteiten, om meer te weten te komen over deze oude beroepen. Een hoefsmid, een ijzersmid tonen u hoe ze toen werkten. En als kers op de taart loopt u onder de spoorwegen door, om uit te komen in een buitengewoon landschap. Een plek die u op uw eentje nooit had kunnen vermoeden.

Het museum **'Athus et l'Acier'**, partner van het Weekend van de Landschappen, is al even opmerkelijk. Het dompelt ons onder in het industrieel verleden van het zuiden van het land. Zijn geschiedenis begint zowat twintig jaar geleden op de site van het vroegere staalbedrijf. Een collectie van meer dan 500 werktuigen, een geanimeerd fresco dat de fases van gietijzer tot staal schetst, een weergave in 3D van een hoogoven geven de bezoeker een goede kijk op het dagelijks leven van deze arbeiders die de faam van de staalbewerking van Athus maakten.

Een documentaire en een fototentoonstelling doen u de sfeer van de staalbewerking herleven. Stel u het lawaai, het stof en de hitte voor, de toch wel barre omstandigheden voor deze moedige arbeiders. En het bezoek houdt daar niet op. Het draaide hier uiteraard om de metaalbewerkers, maar er waren ook nog heel wat andere diensten ingericht, zoals een ziekenboeg of een elektromechanica-atelier. Daarnaast inspireerde de staalnijverheid enkele lokale kunstenaars van wie de werken in het museum te zien zijn.

Op deze manier wil de VZW Athus et l'Acier een tastbare getuigenis doorgeven aan de jonge generaties, niet enkel van de staalbewerking in de streek, maar ook van de hoge economische vlucht waar de nijverheid toe leidde, tot ze vanaf de jaren 1970 in een rampzalig dal belandde. Zo geven de bezoekers zich ook rekenschap van hoe armzalig de arbeidersklasse toen leefde, in het begin van deze nochtans bloeiende industrie. In een bibliotheek over het thema zijn ook tal van documenten verzameld.

Anne-Marie Biren, derde voorzitster van de VZW vertelt: *"Bij de herdenking van de 20ste verjaardag van de sluiting van de fabriek, besefte een groep van vroegere staalbewerkers, leerkrachten en mensen met een passie voor lokale geschiedenis, dat dergelijke overblijfselen bewust bewaard moesten worden. Jarenlang hebben ze zeer gedreven tal van herinneringen en aandenkens verzameld (werktuigen, authentieke documenten, foto's, kledingstukken), die de oude staalarbeiders ze wilden toevertrouwen, soms met een weemoedig traantje in de ogen ... "*

www.athus-acier.be
www.arlon-tourisme.be

Foto's artikel Moraipire Bertrix , MT Gaume, FTLB/P. Willems - M. Mathis - E. Batter, MT Saint-Hubert

Weekend van de Landschappen in Belgisch Luxemburg

U wil vandaag nog inschrijven voor een activiteit? Alle praktische info staat op www.weekendvandelandschappen.be

Een laatste tot ziens en een ultiem eerbetoon

In de sporen van de Slag van Bastenaken in Willys MB

We vertrekken met de jeep, op ontdekking van enkele locaties en monumenten die opgedragen zijn aan de strijders tijdens deze mythische slag en ook vandaag nog symbool staan voor de overwinning van het goede op het kwade, voor verzet en heldenmoed, zowel in tal van Europese landen als in de Verenigde Staten.

Drie maanden na de bevrijding van België in september 1944, beslist Hitler om een tegenoffensief te voeren in de Ardennen. Zo wil hij de geslaagde invasie van mei ’40 overdoen. Op 16 december om 5.30 uur, zet hij zijn laatste strijdkrachten in op een frontlinie van 125 km, van Montjoie tot Echternach. Zijn plan krijgt de codenaam “Herbstnebel”.

Om een duik te nemen in de geschiedenis van die ijzige winter ’44 en meer te weten te komen over de slag van de perimeter van Bastenaken, hebben wij een afspraak met **Paul van Daele**, eigenaar van een Willys jeep. We treffen het, de zon vergezelt ons op dit spannend avontuur. Dat mag ons niet doen vergeten dat de weergoden de soldaten toen veel minder goedgezind waren. Zij kampten met een barre koude van wel min twintig graden, met sneeuw, ijs, mist …

Onze gids Paul is voorzitter van de VZW **Ardennes-White Star-US Army**, die vooral de geschiedenis wil doorgeven aan de nieuwe generaties.

www.ardenneswhitestar.be

DE ARDENNEN MAKEN ZICH OP OM IN 2019 DE LAATSTE VETERANEN VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG TE VERWELKOMEN. WELLICHT OOK DE ULTIEME KANS OM AL DIE VERHALEN TE HOREN VAN DE LAATSTE GETUIGEN VAN DE HEVIGE SLAG OM DE ARDENNEN.

HET IS BINNENKORT 75 JAAR GELEDEN EN DE GEVECHTEN BLEVEN IN HET GEHEUGEN GEGRIFT VAN WIE ZE VAN DICHTBIJ MEEMAAKTE, ALS BURGER OF ALS MILITAIR. ALLEMAAL BEWAREN ZE, IN EEN HOEKJE VAN DAT GEHEUGEN, BEELDEN VAN DEZE VERWOESTENDE OORLOG.

Bezoek van Hitler aan Bastenaken op 17 mei 1940

We vertrekken aan de Place McAuliffe, dicht bij de toeristische dienst (Maison du Tourisme). Toeristen komen al een kijkje nemen en vuren vragen af over het oude voertuig. Paul geeft uitleg: *"Deze Willys MB uit 1943 werd gebouwd door de Ford-fabrieken en is de voorvader van de 4x4 die we vandaag kennen. Dit lichte en minimalistische voertuig werd ontworpen om elke ondergrond aan te kunnen. De Willys werd getest in Colorado. Daar waren zowat dezelfde weersomstandigheden als in de Ardennen. Omdat hij zo mobiel is, kan de jeep de officieren snel naar het slagveld brengen, of verkenners of medewerkers van het Rode Kruis vervoeren, of de militaire politie en oorlogsverslaggevers naar hun bestemming rijden. Hij diende ook om met een aanhangwagen de troepen te bevoorraden met eetwaren, gemaksgoederen of munitie"*.

Op het plein dat sinds 1947 zijn naam draagt, prijkt trotst de **buste van Anthony Clement McAuliffe**, de beroemde commandant van de 101ste luchtlandingsdivisie *'Screaming Eagles'*, die op 21 december 1944 door de Duitse troepen omsingeld werd. Duitse boodschappers komen hem aanmanen om zich over te geven, maar McAuliffe staat klaar met zijn antwoord ***"NUTS ! Surrender ? Nuts"***. Een scheldwoord dat de wereld rond zal gaan. Nu zijn overste, generaal Maxwell Taylor, vastzit in Washington, moet McAuliffe het bevel nemen over de parachutisten die verzet bieden in de belegerde stad. Deze 'episode' zal meteen de ronde doen in de grootste kranten en op de grootste radiozenders van toen. Na de oorlog zal McAuliffe terugkomen naar Bastogne, waar hij in juli 1950 het Mardasson inhuldigt, aan de zijde van koning Boudewijn en generaal Taylor. Het bronzen beeld is ontworpen door de zus van de toenmalige Belgische ambassadeur in de Verenigde Staten, juffrouw Sylvercruys.

In het geheugen van de burger

Het is nu tijd om op te trekken naar **Sainlez** ①. Drie bewoners van dit Ardens dorpje hebben het op zich genomen om met veel passie te vertellen wat de burgerbevolking moest doorstaan tijdens de Slag om de Ardennen. In een broodovenhuis, een van de weinige bouwsels die nog recht bleven, doen dagelijkse voorwerpen die op de zolders opgeduikeld werden, het relaas van de nachtmerrie die de inwoners tijdens het offensief beleefden. Deze kleine ruimte is het vertrekpunt voor een gezinswandeling van 3,5 km met onderweg acht borden die, op basis van archieven, de dagen tijdens de slag en na de oorlog en de heropbouw schetsen. Achteraan getuigt een houten hutje van de activiteiten van de verzetsstrijders die in de bossen verscholen zaten.

Initiatiefnemer **Jean-Pol Dabe** vertelt er ons meer over: *"We wilden het woord geven aan de inwoners van Sainlez, die voor altijd getekend werden door deze tragedie, waarover ze het zwijgen wilden bewaren tot in de jaren '70. Drie maanden na de bevrijding van België in september 1944, komen de Duitsers op 19 december terug. De Ardense bevolking had in augustus 1914 en ook weer in mei 1940 al een verrassingsaanval meegemaakt en beslist dit keer om niet te vluchten. Op het platteland is er vee dat moet verzorgd worden. En waar moeten ze trouwens heen? De nasmaak van de uittocht in mei '40 was al te bitter. Enkel de jongeren op gevechtsleeftijd verbergen zich om te ontsnappen aan de executies of dwangarbeid in Duitsland. De twee kampen openen het vuur, met het dorp als speelbal. De helft van het dorp gaat in de vlammen op en de rest wordt vernield door de bombardementen die een dertigtal slachtoffers zullen maken. Na de oorlog zullen de dorpelingen een tijdje als vluchtelingen leven, opgevangen in de zuidelijke dorpen: Attert, Thiaumont, Esch-sur-Alzette…"*.

La Mémoire Civile 1940-1945

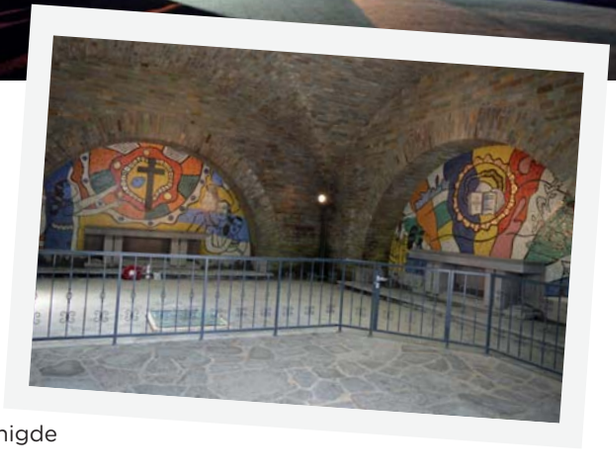

Van Sainlez gaan we terug naar Bastenaken, langs Losange, Lutrebois, **Remoifosse** (2) waar de **Kessler-hoeve** nog te vinden is. Vandaar vertrekken de Duitse estafettes naar Bastenaken. Zij willen generaal McAuliffe tot overgave dwingen. De generaal zelf richtte zijn hoofdkwartier in de kelder van de Heintz-kazerne in (de huidige Bastogne Barracks). Lutremange, Lutrebois, Villers-la-Bonne-Eau worden bijna met de grond gelijk gemaakt door de meedogenloze bombardementen. Niet minder dan 20.000 obussen worden gelost in dit gebied dat de veelzeggende naam driehoek van droefheid kreeg.

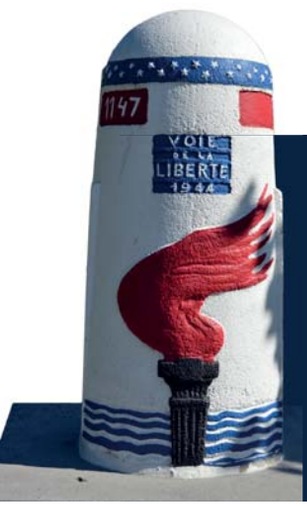
BUITEN HET MARDASSON, IS HET **BASTOGNE WAR MUSEUM** EEN MUST.
www.bastognewarmuseum.be

Het Mardasson

Het memoriaal kreeg de vorm van een ster, het symbool van de Verenigde Staten. Het staat op een vochtige veenheuvel van 520 meter hoog (3). *"Het zou gaan om een van de hoogste punten die de Duitse troepen bereikten".* Een terras dat op zijn hoogste punt werd aangelegd, (12 meter) biedt een panoramisch uitzicht van 20 tot 30 km rondom. **Oriëntatietafels** helpen om een beeld te krijgen van een deel van de gevechten. Dit monument wordt opgetrokken vanaf 1946 en ingehuldigd in 1950 om hulde te brengen aan de Amerikaanse soldaten, zoals te lezen staat op een plaat in het midden van een centrale galerij: "Liberatoribus Americanis Populus Belgicus Memor" (Het Belgisch volk gedenkt zijn Amerikaanse bevrijders).

Op de binnenwanden van deze atriumgalerij staat het relaas van de Slag om de Ardennen in gouden letters gegraveerd. De Slag om de Ardennen zal het Amerikaanse leger een tiende van al zijn militaire verliezen kosten tijdens de tweede wereldoorlog: 8.447 doden, 46.170 gewonden en bijna 21.000 vermisten. Aan Duitse kant zijn er 10.749 doden, 34.439 gewonden en 32.487 vermisten.

Het Mardasson is het architecturaal project van Luikenaar Georges Dedoyard. Hij is ook een groot kunstliefhebber en zal de Normandische kubistische kunstenaar **Fernand Léger** 'opleggen' voor de versiering van de crypte voor de Joodse, katholieke en protestantse godsdienstbeleving. De drie composities van Léger, die vandaag wereldberoemd zijn, symboliseren het eerbetoon van de Amerikaanse vrouwen aan hun helden. Deze crypte werd acht meter diep gegraven en is vooral ook buitengewoon door zijn graatgewelf uit zandsteenblokken. De aannemer van het Mardasson is een kind van de streek. Hij heet Félicien Calay en woont in Lavacherie.

De Weg van de Vrijheid

De mijlpalen op de Weg van de Vrijheid werden aangebracht langs de hele route die de Duitse troepen volgden van Normandië tot Bastenaken, of dus 1.146 km. De laatste werd ingehuldigd in 1947 aan het memoriaal van Mardasson. In reliëf duikt een vlam op uit de golven. Deze verwijst naar de fakkel van het vrijheidsbeeld. De kleuren zijn deze van de Amerikaanse vlag. De 48 sterren staan voor de 48 staten die toen deel uitmaakten van de Unie.

Vliegveld en Bos van de Vrede

We stappen weer in de Willys om naar **Bizory** te rijden. Een weide onderweg diende als landingsbaan voor Hitler die op 17 mei 1940, zeven dagen na de invasie, hier van zijn zege in Bastenaken kwam proeven. Hitler is zich sterk bewust van de impact van beelden en brengt zijn persoonlijke fotograaf Heinrich Hoffmann mee om hem voor het nageslacht vast te leggen terwijl hij zijn soldaten groet en rechtopstaand in zijn Mercedes met open dak voorbij rijdt. Deze foto komt op de voorpagina van de "Berliner Illustrierte Zeitung", die op een miljoen exemplaren wordt gedrukt.

In Bizory draaien we linksaf naar Foy, in de richting van **het Bos van de Vrede** 4.

Voor de 50ste verjaardag van de Slag om de Ardennen nam het lokale Unicef-comité het initiatief dat de oud-strijders die naar Bastenaken terugkomen, veel plezier zal doen. Daar waar zij streden, zullen ze peter worden van een boom en zo hun naam voor de eeuwigheid laten graveren op een plaat aan de voet van de boom in kwestie. Van bovenaf gezien, zullen deze bomen het symbool van Unicef vormen, de figuur van de eeuwige tederheid: een moeder en haar kind. Paul herinnert aan het verhaal van Leo Leblanc wiens naam op een mijlpaal staat: *"Hij was afkomstig van Boston en nadat hij tot twee keer toe aan de dood ontsnapte, in Neff en in Marvie, wilde Leo naar Bastogne terugkomen om er op zijn 84ste te sterven"*. Zoals hij zelf wou, werd zijn as in het Bos van de Vrede verstrooid.

We rijden verder, langs **het monument dat opgedragen is aan de Easy Company - 101st US Airborne**. Deze divisie werd nog beroemder sinds Spielberg in 2001 zijn serie "Band of Brothers" draaide. Enkele honderden meters verder zijn de **Fox Holes** (vossengaten) van de para's die verscholen zaten **in het Bois Jacques**, nog altijd goed te zien. Zij boden het hoofd aan hun vijanden die zelf ook door schietgaten werden beschermd. Bomen dragen nog de littekens van de granaatkartetsen.

Het kerkhof van Recogne

Dit is de laatste halte 5 van onze tocht op de weg van de herinnering, langs plekken die de stempel dragen van zware gevechten. Deze plaats wordt in 1947 uitgekozen voor de laatste rustplaatsen van zowel Amerikaanse als Duitse strijders. Later zullen de Amerikanen de resten van een deel van hun soldaten repatriëren en de overige overbrengen naar recent aangelegde begraafplaatsen van Henri-Chapelle, Neuville-en-Condroz en Ham (Groothertogdom Luxemburg). In Recogne rusten dus vandaag 6.807 Duitsers tussen 16 en 52 jaar. Elk kruis toont de plaats van meer dan drie soldaten. Een kapel van roze zandsteen uit de Eifel valt op met haar binnenmuurtjes van leisteen.

Site van het Bois Jacques

Reconstructie van een foxhole

Nieuw in Houffalize en Manhay

Adjudant Francis Pieters is de verantwoordelijke van het restauratieatelier van de 'Bastogne Barracks'. Hij licht een tipje van de sluier van het leven in de kazerne: *"Het legermuseum leidt sinds 2010 onze teams van schilders, elektromecaniciens, schrijnwerkers op in het restauratiewerk. We hebben intussen al heel wat tanks, voertuigen of kanonnen uit 14-18 opgeknapt en nu staan ze ten toon in steden of musea. Onze ingreep op een oud stuk moet perfect gedocumenteerd zijn met archieven, foto's van toen, historische studies. Ze moet ook omkeerbaar zijn. Voor de tank van Houffalize konden wij putten uit uitgebreide documenten voor de precieze camouflagekleuren, de oorspronkelijke markeringen. Hij zal weer op zijn rupsbanden rusten in 2019 of begin 2020, maar rijden zal hij niet meer. Binnen in de romp hebben we sigarettenetuis en Poolse, Russische, Duitse munten gevonden, tot zelfs … Amerikaanse. Er waren ook nog enkele menselijke beenderen achtergebleven die de burgemeester van de stad heeft overgedragen aan verantwoordelijken van de Duitse begraafplaatsen."* Restauratie is een heuse passie geworden voor deze militairen die zich door de jaren heen een knowhow eigen maakten die in heel Europa erkenning krijgt.

www.bastogne-barracks.be

EEN RESTAURATIE

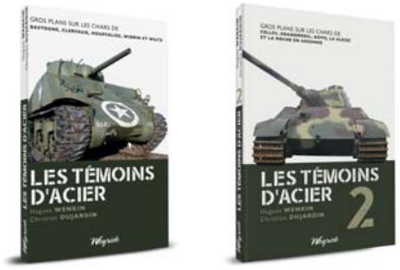
Houffalize was een martelaarstad tijdens de tweede wereldoorlog en koos voor een pedagogische aanpak en het duurzaam toerisme om haar actieprogramma op te maken. Ze restaureert momenteel een belangrijk element van haar erfgoed, de Panther, die oude 'getuige van staal' en roest die de inwoners van Houffalize altijd al hebben weten staan. Om hem te kunnen behouden, heeft de stad een beroep gedaan op deskundigen, historici en technici die samen de restauratie in goede banen moeten leiden. Wij legden ons oor te luisteren bij twee specialisten.

De tank van Houffalize met zijn zomercamouflage. Voor de wintercamouflage moest de tank bekalkt worden. Op de postkaart, dezelfde tank in fantasiekleurtjes.

TWEE BOEKEN

De tweede specialist is **Christian Dujardin**. Na een eerste boek brengt hij binnenkort een tweede uit over deze tanks die historische overblijfselen geworden zijn. Hij vertelt ons meer over de geschiedenis van de tank van Houffalize, die op de ochtend van 16 januari 1945 in de Ourthe viel. *"De 'panter' van Houffalize nam deel aan talrijke gevechten. Hij was nog gloednieuw toen hij werd ingezet voor de Slag van Normandië in juni 1944. Na de campagne van Normandië komt hij via Bergen en de Waalse as naar België en het Noorden van Luik en verschuilt zich achter de Westwall. Hij neemt deel aan de zware gevechten in het Nederlandse Arnhem en in het woud van Hürtgen in Duitsland. Hij eindigt zijn tocht in Houffalize tijdens de Slag om de Ardennen".*

Kent u de identiteit van de mannen die er in zaten? Wat is er van hen geworden?

"Ze waren met vijf: drie in de koepel, waaronder een officier-tankcommandant en twee in de romp. Ik kon de identiteit van de bemanning tot december achterhalen. Ik ken de namen niet van de mannen die op die dag in januari in de tank zaten. Uit een getuigenis van een inwoner van Houffalize blijkt dat een van hen overleefde, nadat hij erin slaagde om uit de tank te kruipen. De andere zijn waarschijnlijk verdronken, gevangen in de volledig omgekeerde tank. Hun overblijfselen werden bovengehaald door het Belgisch leger dat de tank uit het water zal tillen."

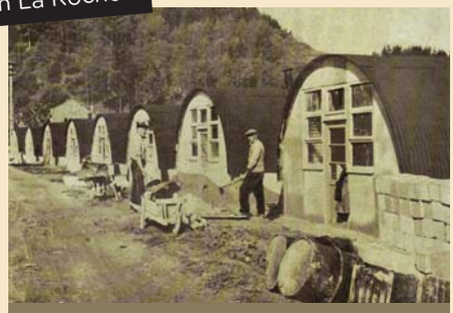

EEN BARAKKENKAMP

Voor de 75ste verjaardag plant de stad Houffalize een tentoonstelling rond de gerenoveerde tank. Om ook de jongeren warm te maken, werd een beroep gedaan op leerlingen van de technische school om een houten barak na te bouwen, het tijdelijk onderkomen van de inwoners van Houffalize vóór de wederopbouw. Dit project beklemtoont de nationale solidariteit, die na al die drama's ontstond en maakt duidelijk hoe noodzakelijk deze is als waarde. Maar de Luxemburgse verkozenen zullen in het parlement strijd moeten leveren om gerechtigheid te eisen, voor de Ardennen die de hoogste tol betaalden.

Ook in La Roche

La Roche-en-Ardenne werd voor 90% vernietigd en kende dus een gelijkaardig lot als Houffalize. Het **Museum van de Slag om de Ardennen** geldt als een plek die volop geschiedenis ademt en terug doet denken, zoals nog andere monumenten in de stad.

www.batarden.be

EEN MUSEUM

Op naar Grandménil voor een bezoek in primeur aan een beloftevol museum

Manhay History 44 Museum

is de naam van deze gloednieuwe infrastructuur die opgetrokken werd op een boogscheut van nog een andere Panther-tank, de beroemde maar vooral beruchte 2.Panzer SS DAS REICH. Tijdens de kerstnacht rijden de Duitse pantserwagens het dorp binnen en stuiten op Amerikaanse tanks die ze tot de aftocht dwingen …

We worden vriendelijk ontvangen door de eigenaar ter plaatse, die alles op alles zet, samen met een professionele decorbouwer, en niet kan wachten tot deze nieuwe ruimte opengaat in de zomer van 2018! *"We gingen de uitdaging aan om een rijke collectie van voorwerpen tot hun recht te doen komen in decors van toen, om de bezoeker mee te loodsen in een heel verhaal. Al deze reconstructies: gevels van woningen, treinen, stallen, … zijn gebaseerd op archiefdocumenten. We willen verrassen, emoties opwekken, zin geven om nog meer te ontdekken. En het verhaal begint in de buik van een schip op zee, dat naar de stranden van Normandië vaart. De tentoongestelde voorwerpen zullen geregeld vervangen worden om de toeristen te doen terugkomen. In de kijkkasten zullen voorwerpen staan die de lokale bevolking heeft gegeven, want we willen de inwoners betrekken bij ons project, hun anekdotes verzamelen om hun tentoonstellingen tot leven te brengen en zinvol te maken. In deze decors zullen films van toen worden getoond, om de sfeer weer op te roepen en de bezoekers onder te dompelen in de historische context."* Afspraak dus voor de inhuldiging van deze nieuwe plek, een nieuwe museale beleving vol beloften.

MEMO HERINNERINGS-EVENEMENTEN 2018>2020

De 100ste verjaardag van de Aller-allerlaatste (14-18) en de 75ste verjaardag van de Slag om de Ardennen vieren, heeft enkel zin als deze terugblik op het verleden mogelijk maakt om de waarden zoals respect voor de mensenrechten die aan de basis liggen van de Europese constructie, te bevestigen. Om geen enkel initiatief te missen, kunt u ons memo downloaden of klikken op het tabblad "Agenda" (en dan de hele agenda) om ze per locatie of per datum te vinden.

www.luxembourg-belge.be/fr/voir-faire/visiter/tourisme-memoire

Een bijzondere tip wat WO 1 betreft, is een activiteit in Redu (Libin). Het Boekendorp kon niet anders dan zich toeleggen op de literatuur, want de oorlogservaring heeft zo veel grote schrijvers geïnspireerd.

Van 31/03 tot 11/11/2018.
Toeristische dienst van Libin
+32 (0)61 65 66 99
tourisme@libin.be

Voor WO II geven we u het initiatief mee van de toeristische diensten van de stad Chiny, die terugkomen op een belangrijke episode in het lokale leven: de redding van 87 joodse kinderen die verborgen zaten in het kasteel van Faing in Jamoigne en die zo ontsnapten aan de Shoah.

Van 6 tot 9/09/2018. Syndicat d'initiative Vierre et Semois
+32 (0) 32 02 72
info-si-jamoigne@skynet.be

Foto's artikel FTLB/A. Segers - P. Willems, Coll. Musée en Piconrue, NARA, A. Jacob, Fond Histoire Manhay, JM Bodelet,

Op deze kaart staan de locaties aangeduid die in dit nummer aan bod komen, elk met een referentiecode (bv.: Manhay C1, om ze vlotter te vinden).

Manhay – C1

B C D

1 2 3 4

BELGIË
Provincie Namen

BELGIË
Provincie Luik

Groothertogdom
LUXEMBURG

FRANKRIJK

Utrecht 267km
Amsterdam 200km
Eindhoven 123km
Maastricht 91km
Düsseldorf 163km
Köln 151km
Aachen 86km
Liège

Liège 57km
Antwerpen 149km
Bruxelles 106km
Namur 49km

Amsterdam 311km
Breda 207km
Oostende 232km
Antwerpen 153km
Bruxelles 110km
Namur 54km
Lille 205km
Paris 325km

Sedan 22km
Reims 119km
Strasbourg 322km
Châlons 168km
Paris 267km

Luxembourg 21km
Trier 75km
Frankfurt 259km

Bomal
Durbuy
BARVAUX
Weris
Grandhan
Erezée
Grandmenil
Manhay
Hotton
Rendeux
Dochamps
Marcourt
MARCHE-EN-FAMENNE
Waha
Hédrée
LA ROCHE-EN-ARDENNE
Bérisménil
Nadrin
Nisramont
Achouffe
Sommerain
Houffalize
VIELSALM
Gouvy
Rochefort
Nassogne
Champlon
Ortho
Bertogne
Tenneville
Languville-au-Bois
La Bilaude
Fourneau St Michel
SAINT-HUBERT
Amberloup
Sainte-Ode
BASTOGNE
Bizory
Recogne
Wellin
Tellin
Daverdisse
REDU
Transinne
Libin
Freux
Nimbermont
Remoifosse
Losange
Sainlez
Vaux-sur-Sûre
Libramont-Chevigny
Paliseul
Bertrix
NEUFCHÂTEAU
Fauvillers
Martelange
Frahan
Rochehaut
Botassart
Les Hayons
Poupehan
Corbion
BOUILLON
Herbeumont
Léglise
Attert
Habay
Habay-la-Neuve
Marbehan
Chiny
Sainte-Cécile
Lacuisine
Muno
Izel
Chassepierre
Florenville
Jamoigne
Tintigny
Etalle
ARLON
Chameleux
Orval
Villers-devant-Orval
Saint-Léger
Meix-devant-Virton
Rachecourt
Messancy
Mussy-la-Ville
Aubange
Musson
VIRTON
Saint-Mard
Rouvroy
Torgny
Athus

Pays-Bas
Allemagne
France
Bruges
Anvers
Gand
Bruxelles
Hasselt
Courtrai
Tournai
Liège
Mons
Namur
Charleroi
Bastogne
Neufchâteau
Arlon
Grand-Duché de Luxembourg
Luxembourg-ville

IN HET VOLGENDE NUMMER

BESPIEGELINGEN IN DE HOGE ARDENNEN

Laten we op avontuur gaan, van Vielsalm naar Stavelot, langs bergen en wondermooie gezichten die voorbijtrekken, op een langzaam en verkwikkend ritme, in de voetsporen van Remaclus. De kluizenaar en later stichter van abdijen vormde in de middeleeuwen dit deel van de Ardennen om tot een vermaard intellectueel en spiritueel centrum.

GEHEIMEN EN LEGENDEN VAN EEN FASCINERENDE RIVIER

De innemende Lesse nodigt u uit om haar inspirerende landschappen en schilderachtige dorpen te ontdekken. Volg dus de loop van deze rivier, langs een aanlokkelijke route die natuur, cultuur en streekeigen aan elkaar rijgt.

RECREATIEVE WANDELING, DICHTER BIJ DE KUNST

Emotie, overpeinzingen, verbazing of betovering … de moderne en hedendaagse kunst van onze Luxemburgse musea laat u nooit onberoerd.

DE WINTER, WARM EN ZOET

Is de winter alleen maar koud en grijs? Niet in de Ardennen in elk geval! Het bewijs wordt geleverd met een inventaris van winterse drankjes, chalets en restaurantjes voor even … Kortom, plekjes en producten die lichaam en ziel verwarmen.

♦♦♦

